

2021 OBS

Nuläges- och
trendrapport

Utblick Covid-19

gar Östgöta

Omvärldsbevakning – Bedömning - Strategi

Rapporten som redovisas i början av aktuellt år fungerar som ett av bakgrundsmaterialen för nämndernas budgetarbete, nämndernas egna fördjupade omvärldsbeskrivningar och för kommunstyrelsen strategiska utvecklingsuppdrag.

Rapporten är framtagen av Analys och utredning; KLF med underlag från förvaltningar och bolag. Huvudförfattare: Tove Holmström. Statistikunderlag, Linköping: Jimmy Lindahl

Innehåll

Inledning	5
Disposition	5
Sammanfattande reflektioner ur ett Linköpings perspektiv	6
Arbetsmarknad och näringsliv 2020	6
Befolkningsutvecklingen i Linköping 2020	6
Bostadsmarknadens utveckling 2020	7
Sociala effekter i pandemins spår	7
Kommundirektörens observandum	9
Kommunövergripande	9
Osäkert läge på arbetsmarknaden	9
Bostadsmarknaden tuffar på men risk för ökad boendeejämlikhet	9
Barn och unga under pandemin	10
Krisens natur	12
Sveriges styrkor och sårbarheter i ett Corona-perspektiv	13
2020, ett år av snabba upp- och nedgångar...	14
Ökad offentlig skuldsättning	14
Kommunal konsumtion 2020	15
Prognos över ekonomisk utveckling 2021-2022	15
Arbetsmarknaden - riket	16
Återhämtningen tar tid	16
Utmaningar	17
Fler får det tufft när konkurrensen ökar	17
Risk för ökad obalans	17
Bostadsmarknaden - prisökningar och stora försäljningsvolym	18
Var byggs det?	18
Pandemin kan påverka boendeejämlikheten	19
Demografiska effekter i krisens spår....	19
Levnadsförhållande	20
Linköpings utgångsläge och utveckling under 2020	23
Pre-Covid - den långa trenden av sysselsättningstillväxt kröns av en rekordökning 2019	23
Linköping drivande för länets befolkningstillväxt 2020	23
Vad förklarar 2020 års utveckling?	24
Pandemirelaterade civilståndförändringar i Linköping	25
Pandemins påverkan på Linköpings arbetsmarknad	25

Arbetslöshetens utveckling i jämförelse med tidigare kriser	26
Linköping i jämförelse	28
Linköpings regionala roll	30
Pandemins effekter på näringslivet	33
Sårbarhetsanalys	33
Konkurser och varsel	34
Bostadsmarknaden i Linköping	36
Byggtakt i relation till befolkningsökning	36
Prisutveckling i Linköping	38
Linköping i jämförelse	38
Demografi och preferenser	39
Planberedskap	39
Ekonomisk utsatthet, trångboddhet och boendesegregation	40
Hushåll med försörjningsstöd ökar	41
Risk för ökad utsatthet bland barn och unga	43
Tendenser till ökat tryck på sociala barn- och ungdomsvården	43
Ingen ökning bland vuxna	44

Inledning

Som del i budgetprocessen tar Linköpings kommun varje år fram en kommunövergripande omvärlds- och trendanalys, den s.k. OBS-rapporten (Omvärldsbevakning - Bedömning – Strategi). Rapporten tas fram med underlag från förvaltningar och bolag men urval och analys svarar Kommunledningsförvaltningen för.

Rapporten syftar till att ge en övergripande bild över trender och omvärldsfaktorer som - direkt eller indirekt - påverkar Linköping och kommunkoncernen. Målsättningen är att rapporten ska bidra till ett integrerat arbetssätt där omvärldens påverkan vävs in i kommunens planeringsprocess.

Rapporten ger både en kortfattad bild över hur Linköping i övergripande bemärkelse utvecklas och en fördjupad bild kring olika tema. I år ligger fokus vilka samhällseffekter som hittills noterats i spåren av pandemin. Eftersom krisen är global, med fler verksamma externa faktorer än vanligt, är också utblicken vidare än brukligt. I förhållande till pandemin är den kommunala rådigheten begränsad samtidigt som de lokala effekterna är påtagliga. För att få perspektiv på Coronakrisen görs i rapporten jämförelser med tidigare kriser, framförallt 1990-talskrisen och finanskrisen 2008.

2020 års rapport fokuserade på Linköpings roll i regionen och förväntad utveckling fram till 2040. 2019 behandlades sociala skillnader och segregation. Slutsatserna från tidigare rapporter kvarstår, där utmaningarna i relation till inte minst 2019 års rapport väntas fördjupas i kölvattnet av Covid-19.

Varje verksamhet har att reflektera och fundera över vad utvecklingen betyder för möjligheterna att på bästa och mest resurseffektiva sätt möta identifierade utmaningar.

Disposition

Rapporten inleds med ett urval av Linköpings specifika sakförhållanden och utmaningar, kommundirektörens observandum.

I rapportens beskrivs kortfattat krisens beskaffenhet, effekter som hittills noteras på nationell - och i förekommande fall internationell - nivå samt redogörelser över förväntad utveckling kring ekonomi, arbets- och bostadsmarknad. Vad det gäller det senare är det viktigt att komma ihåg att osäkerheterna fortsatt är stora. I rapportens andra och avslutande del beskrivs Linköpings utveckling och pandemirelaterade effekter 2020.

Sammanfattande reflektioner ur ett Linköpings perspektiv

Arbetsmarknad och näringsliv 2020

- *Ju längre tid restriktioner pågår desto större risk för ekonomin. Lärdomar från tidigare kriser visar också att återhämtningen kan ta tid. Än så länge är utgången av pandemin oklar.*
- *I ett riksjämförande perspektiv sticker arbetslösheten inte ut i Linköping - varken vad det gäller nivå eller ökning. Däremot är arbetsmarknaden tydligt polariserad med en arbetslöshet för utrikes födda som är nästan tre gånger högre än arbetslösheten totalt. För riket är skillnaden något mindre. Arbetslösheten för utrikes födda är i januari 2021 dessutom aningen högre än för riket.*
- *Linköping har en arbetsmarknad med en hög andel förvärvsarbetande inom yrken som kräver lång eftergymnasial utbildning. Detta förhållande gäller för både den privata och offentliga sektorn - med en viss övervikt för den offentliga sektorn. Redan innan pandemin var Linköpings arbetsmarknad alltså strukturellt utmanande för grupper med svag ställning.*
- *Covid-19-pandemin har främst drabbat branscher som sysselsätter grupper som har en svagare ställning på arbetsmarknaden. Situationen bedöms vara särskilt svår för ungdomar, utrikes födda som är nya på arbetsmarknaden och redan arbetslösa.*
- *Linköpings näringslivsstruktur vilar på flera ben vilket tillsammans med en jämförelsevis stor och kvalificerad offentlig sektor minskar sårbarheten och ger bättre förutsättningar att stå emot konjunktursvängningar. Sett till branscher där omfattningen av konkurser och rekonstruktioner i riket varit störst, dvs besöksnäring, detaljhandel och företagsservice, stod dessa 2019 för 26 procent av heltidstjänsterna i Linköping. För riket var motsvarande siffra 24 procent.*
- *Sett till konkurser noteras fram till december 2020 ingen effekt av pandemin i Linköping. Det genomsnittliga antalet konkurser per månad visar paradoxalt nog en minskning för andra halvåret 2020. Blir pandemin - eller dess effekter - långvariga är det inte sannolikt att trenden är varaktigt.*
- *Linköpings arbetsmarknad har successivt fått en ökad betydelse för närliggande kommuner, där Linköpings sysselsättningstillväxt är en viktig källa till försörjning i många kommuner. Sett till framtida prognoser väntas Linköping fortsatt vara mycket viktig även för omlandets utveckling. Inom LA-Linköping väntas till exempel en övervägande del av sysselsättningstillväxten ske i Linköping. I förlängningen blir därmed Linköpings återhämtningsförmåga viktig för fler kommuner än Linköping.*

Befolkningsutvecklingen i Linköping 2020

- *Befolkningsökningen minskade markant 2020. Tydligare för riket än för Linköping, som svarade för hela 94 procent av länets ökning.*
- *Dödligheten var som väntat högre än normalt 2020. Totalt avled 119 fler personer under 2020 jämfört med genomsnittet 2015-2019.*

- *Flyttnettots storlek har under flera år betytt mest för Linköpings befolkningsutveckling. Under 2020 minskade detta jämfört med 2019. Utvecklingen förklaras av ett lägre flyttnetto mot andra länder - det lägsta sedan 2011. Däremot ökade inflyttningen från både länet och från kommuner i andra län. Flyttnettot mot andra län var starkt - och i relation till Stockholms län positivt för första gången sedan 1990. Flyttnettot mot Östergötland var däremot svagt negativt.*
- *Även födelsenettet var lägre än tidigare år - det lägsta sedan 2008. Att generera stora födelseöverskott är viktigt på både kort och lång sikt.*

Bostadsmarknadens utveckling 2020

- *Byggandet höll en hög takt och överträffade nivåerna för både 2018 och 2019. Under 2020 färdigställdes 1 399 bostäder i nybyggda hus.*
- *Antalet påbörjade bostäder var emellertid lägre än både 2018 och 2019 och uppgick till 754 bostäder. Nivån på inkomna planförfrågningar indikerar dock en starkare utveckling både 2021 och 2022.*
- *Precis som för riket har prisutvecklingen under 2020 varit starkare än förväntat. Jämfört med storstadsområdena var utvecklingen för bostadsrätter i Linköping något starkare och i paritet med riket gällande villor.*
- *En fortsatt hög byggtakt förutsätter att nuvarande intresse bland marknadsaktörer upprätthålls. Finansinspektionens stresstest visar att fastighetsföretag riskerar att drabbas negativt om pandemin blir långvarig. Så här långt har dock fastighetsföretagen klarat påfrestningen bra. Stödåtgärder riktade mot näringslivet har i förlängningen varit viktiga även för fastighetsföretagen. Med goda år i ryggen har också fastighetsföretagen en jämförelsevis låg belåningsgrad.*
- *Boverket noterar en ökad risk för mättnad av hyresrätter. Utbudet av nya hyresrätter kan bli för stort utanför de allra starkaste marknaderna. Risker baseras i detta läge på tidiga indikationer snarare än stabila data.*

Sociala effekter i pandemins spår

Eftersläpning i statistik, i kombination med att djupgående följdverkningar tenderar att synas först på sikt, innebär att det kommer att ta flera år innan vi får svar på vilka effekter som följer av pandemin. Det finns dock några områden där det är tydligt att utvecklingen över tid behöver följas:

- *Vad det gäller ekonomisk utsatthet, trångboddhet och boendesegregation noteras i det korta perspektivet en tämligen stabil utveckling. Statistiken har dock eftersläpning om två år varför eventuella effekter av pandemins först att kommer att kunna avläsas 2022.*
- *Den egna bostaden har stått i fokus i försöken att bidra till minskad smittspridning. Bland ekonomiskt begränsade grupper är trångboddheten generellt mer utbredd vilket påverkar möjligheterna till social och fysisk distansering. Ekonomiskt utsatta grupper har också oftare yrken som inte medger hemarbete, är i större utsträckning hänvisade till kollektivtrafik och har oftare yrken som drabbats av pandemin. Detta bidrar till att människor drabbas olika av Covid-19.*

- *Barn och ungas utsatthet har ökat under pandemin. Skyddsfaktorer - trygga sociala sammanhang etc - har begränsats samtidigt som riskfaktorerna - föräldrar som förlorat eller riskerar att förlora sina arbeten etc - har ökat.*

Kommundirektörens observandum

Kommunövergripande

- *Linköpings kommun har i grunden en stark ekonomi men förutsättningarna framåt påverkas av pandemins långsiktiga effekter och arbetsmarknadens utveckling, där antalet sysselsatta påverkar skatteintäkterna och arbetslöshetens utveckling kostnaderna för bl.a. försörjningsstöd, utbildningsinsatser och sociala insatser.*
- *Trots att Linköpings jämförelsevis robusta struktur ökar arbetslösheten. I januari 2020 är arbetslösheten i nivå med eurokrisen 2012/2013. Detta är ett tydligt trendbrott.*
- *Pandemin riskerar att fördjupa tudelningen på Linköpings arbetsmarknad. Strukturomvandlingen påskyndas samtidigt som konkurrensen om de färre instegsjobben ökar. Detta innebär en påtaglig risk för att det kan ta tid att öka sysselsättningen bland drabbade grupper.*
- *I dagsläget är det mycket som talar för takten på befolkningsökningen avtar. I vilken omfattning och hur länge är mer svårbedömt. Förändringar i befolkningsprognosen påverkar även prognosen för det demografisk betingade behovet av bostäder, där en uppdaterad prognos för bostadsbehovet kommer att tas fram.*

Osäkert läge på arbetsmarknaden

Arbetsmarknadsnämnden, Social- och omsorgsnämnden, samt Bildningsnämnden bör inom ramen för sina ansvarsområden särskilt beakta att:

- *Osäkerheten kring pandemin är fortfarande stor och arbetslöshetens utveckling behöver nära följas.*
- *Linköping ligger sedan flera år mycket högt när det gäller andelen med långvarigt försörjningsstöd och pandemins effekter - inte minst gällande långtidsarbetslöshetens utveckling - indikerar en tydlig risk för ytterligare ökning av hushåll med försörjningsstöd.*
- *Som en följd av pandemin finns det skäl att tro att behovet av utbildningsinsatser för arbetslösa ökar ytterligare. Detta kan antas gälla för både mer yrkesinriktade utbildningar och grundläggande vuxenutbildning för de utan gymnasiekompetens.*

Bostadsmarknaden tuffar på men risk för ökad boendeojämlikhet

Samhällsbyggnadsnämnden bör inom ramen för sitt ansvarsområde särskilt beakta:

- *Det är fortsatt viktigt att upprätthålla en hög och jämn byggtakt. Detta förutsätter att nuvarande intresse bland marknadsaktörer upprätthålls. Hittills noteras ingen avmattning i marknadens intresse för att söka planbesked i Linköping.*
- *Växande och stora åldersgruppers behov och preferenser samt prisutvecklingens påverkan på olika hushållsgrupper.*
- *Det råder brist på kommunägd mark i vissa områden, där tillgången på sikt kan bli ett hinder för offensiv kommunal bostadspolitik.*

Barn och unga under pandemin

Social- och omsorgsnämnden samt Kultur- och fritidsnämnden bör inom ramen för sina ansvarsområden särskilt beakta att:

- *Barns och ungas utsatthet har ökat under pandemin. Att följa barns och ungas hälsoläge kommer att bli mycket viktigt framöver.*
- *Särskilt fokus behöver ges till de grupper av barn som befinner sig i en utsatt situation.*
- *Välfungerande institutioner har en skyddande effekt på barn varför ett tydligt barnperspektiv vid insatser för att hantera pandemins direkta eller indirekta konsekvenser blir viktigt.*

Barn och ungdomsnämnden samt Bildningsnämnden bör inom ramen för sina ansvarsområden särskilt observera att:

- *Pandemins påverkan på barn och ungas hem (och studiemiljö) kan leda till effekter för lärandet, och därmed behörigheter och utvecklingen av meritvärden.*

Krisens natur

Coronapandemin präglas av en svårförutsägbar och snabb dynamik och är en påminnelse om att grundläggande förutsättningar snabbt kan ändras. Ingen såg krisen komma och utvecklingen har präglats av stor osäkerhet. Spridningen av viruset har visat sig både oregelbunden och delvis svårförklarlig. I spåren har prognoser - för både svensk - och global ekonomi - reviderats snabbt. Många prognosmakare slutade i princip att göra prognoser och övergick till att göra scenarier.

Vad utmärker då denna kris och vad skiljer den från tidigare ekonomiska kriser? En viktig skillnad i relation till både 1990-talskrisen och finanskrisen 2008 var att dessa bottnade i underliggande strukturella obalanser i det finansiella systemet. Pågående kris är istället en hälsokris som på kort tid fått svåra realekonomiska effekter för hela världsekonomin.

Ekonomiska kriser, nu som tidigare, påverkar arbetsmarknaden. Under 1990-talskrisen bröts en långvarig sysselsättningsstillväxt och närmare en halv miljon arbeten försvann mellan 1990-1994. Utvecklingen förklaras av rationalisering, strukturförändring samt konkurser inom det privata näringslivet. Den öppna arbetslösheten steg kraftigt från strax under två procent 1990 till över tio procent 1993.¹ BNP-fallet var större i Sverige än i andra länder och fastighetspriserna sjönk kraftigt.

Finanskrisen började i USA hösten 2007 och spred sig under 2008 till resten av världen. Till skillnad från 1990-talskrisen, som till stor emanerade från inhemska orsaker, var 2008 års kris primärt internationellt genererad. Nedgången i antalet sysselsatta var också mycket mindre än under 1990-talet. Inte heller arbetslösheten blev lika djupgående.

Fastighetspriserna påverkades men bostadsmarknaden stod emot bättre än väntat. Efter finanskrisen har sysselsättningen åter ökat. Ökningen förklaras främst av att antalet arbeten inom den privata sektorn ökat.

Även om coronaviruset har fört med sig en samtida utbuds- och efterfrågechock, vilket fått aktiviteten i den globala ekonomin att hastigt minska, är effekterna i flera avseenden ovanliga och delvis motsägelsefulla. BNP faller men bostadspriserna fortsätter att stiga. Vissa branscher präglas av extrema nedgångar, andra är i det närmaste opåverkade eller till och med gynnade.² Jämfört med tidigare konjunktursvackor har nedgångar i investeringar varit mild. Även aktiepriserna har - efter en inledande kraftig nedgång - utvecklats positivt.

Trots motsägelsefullheten är den ekonomiska nedgången bred. Arbetslösheten ökar och sysselsättningen minskar. Sverige tillhör ett av de länder som sett en kraftigare ökning av arbetslösheten.³ I februari 2020 uppnåddes dessutom den högsta nivån av långtidsarbetslöshet som uppmäts av Arbetsförmedlingen. Hårtill ökar antalet som varit utan arbete mellan sex och tolv månader. Sammantaget väntas långtidsarbetslösheten fortsätta att öka under 2021.⁴

¹ Ekonomifakta

² Finansinspektionen, Stabiliteten i det finansiella systemet, november 2020

³ Ekonomifakta, Jämförelsen ska dock tas med viss försiktighet eftersom olika länders stödåtgärder kan påverka skillnader.

⁴ Arbetsförmedlingen, Pressmeddelande, 20210311. I februari 2021 hade 180 000 varit utan arbete i 12 månader. Även personer som varit arbetslösa mellan 6-12 månader ökar och uppgår i februari 2021 till 100 000 personer.

Utan de omfattande åtgärderna - framförallt inom finanspolitiken - hade utvecklingen varit än mer dramatisk. Till skillnad från finanskrisen - där framförallt industrin drabbades hårt och där den inhemska ekonomin och tjänstesektorn klarade sig förhållandevis bra - slår coronakrisen hårt mot tjänstesektorn och konsumtionen. Under både finanskrisen och nuvarande kris skapades ett i det närmaste stopp i ekonomin. Förloppet denna gång var dock snabbare.⁵

Sveriges styrkor och sårbarheter i ett Corona-perspektiv

Sveriges öppenhet gör att konjunktursvängningar snabbt fortplantar sig i svensk ekonomi. Ser vi till historien brukar Sveriges tillväxt följa BNP-utvecklingen i omvärlden - om än med något större upp- och nedgångar.⁶ Detta mönster är särskilt tydligt vid kriser. En möjlig förklaring är att den specialisering av produktionen som möjliggörs av internationell handel i Sveriges fall har sin tyngdpunkt på investeringsvaror och efterfrågan på dessa brukar försvagas mest när konjunkturen försämras och vice versa.⁷

Sverige är mindre beroende av turistintäkter än många länder.⁸ I Sverige står sektorer som är särskilt drabbade - såsom hotell- och restaurangnäringen - för en jämförelse liten del av förädlingsvärdet. När social distansering är ett av svaren för att minska smittspridning blir det viktigt hur stor del av av ekonomin som kan fungera trots detta. Möjligheten till social distansering beror delvis på om anställda kan utföra sina arbeten hemifrån. I Sverige bedöms ca 44 procent av arbetena kunna utföras hemifrån. Motsvarande siffra bland de större länderna i euroområdet varierar mellan 32 och 38 procent (USA, 42 procent). Enligt World Economic Forum (2019) är Sverige ett av de länder som har högst grad av införlivande av informations- och kommunikationsteknologi.⁹

Sverige är mer beroende av internationell handel än många andra länder - såväl gällande exportens förhållande till BNP som delaktighet i globala värdekedjor. Detta gör Sverige sårbart vid produktionsstörningar i andra delar av kedjorna. Den höga privata skuldsättningen utgör också en riskfaktor för såväl hushåll som den finansiella sektorn. Högt skuldsatta hushåll har sämre möjligheter att hantera oväntade inkomstbortfall eller utgiftsökningar. I Sverige är banksystemet stort, sammanlänkat och andelen osäkra fordringar tydligt lägre än genomsnittet i Europa men samtidigt har svenska banker en jämförelsevis hög exponering mot fastighetssektorn.¹⁰

⁵ SCB, Coronakrisen skiljer sig från tidigare kriser,

⁶ BNP, Bruttonationalprodukten är ett av de viktigaste samhällsekonomiska måtten. Den beskriver storleken på ett lands ekonomi och hur den förändrats över tid.

⁷ Sveriges Riksbank, Ekonomiska kommentarer, juni 2020

⁸ Resnettot, dvs skillnaden mellan vad utländska besökare spenderar i landet mot vad landets invånare spenderar utomlands, är negativt.

⁹ Sveriges Riksbank, Ekonomiska kommentarer, juni 2020.

¹⁰ Sveriges Riksbank, Ekonomiska kommentarer, juni 2020.

2020, ett år av snabba upp- och nedgångar...

Upp- och nedgångar i smittspridningen, med påföljande restriktioner, har snabbt fått genomslag i ekonomin. Effekterna kan utläsas på kvartalsnivå. Den första vågen resulterade i en kraftig inbromsning andra kvartalet 2020. Konjunkturindikatorerna störtade och Konjunkturinstitutets barometerindikator föll med exceptionell hastighet till historisk låga nivåer. Även hushållens konfidensindikator föll kraftigt.

Under tredje kvartalet återhämtade sig svensk ekonomi snabbare än vad många väntat. Utvecklingen förklaras bl.a. av industriproduktionen, där sektorn återhämtade en stor del av tidigare tapp. Tjänstebranschernas återhämtning var betydligt svagare.

Andra vågen, hösten 2020, blev allvarligare än vad många bedömde och påverkade årets sista kvartal.¹¹ I november låg även hushållens syn på den egna ekonomin och svensk ekonomi en bra bit under det historiska genomsnittet.

Sammanfattningsvis blev helåret emellertid bättre än många befarat. SCBs tidiga sammanställning av BNP-indikatorn visar att Sveriges ekonomi växte med 0,5 procent fjärde kvartalet jämfört med tredje kvartalet. Den sammantagna utvecklingen under andra halvåret innebär att ekonomin tog igen 63 procent av andra kvartalets stora nedgång. För helåret pekar indikatorn på en BNP-utveckling för på -2,8 procent, jämfört med 2019.¹² Detta är ett något mindre tapp än Konjunkturinstitutet väntade i december 2020.

I relation till höstens tidiga förväntningar för inledningen av 2021 är utsikterna dock mer dystra.¹³

Ökad offentlig skuldsättning

En låg svensk statsskuld ger Sverige förhållandevis goda möjligheter att stödja hårt drabbade företag och hushåll. Riksdag och regering har också vidtagit en rad finanspolitiska åtgärder under 2020. Som resultat har de offentliga utgifterna som andel av BNP ökat.

I januari 2021 presenterade regeringen nya prognoser för krisstödens storlek, vilka bedöms belasta statskassan med 374 miljarder kronor. Det innebär att stöden är historiskt stora och uppgår till drygt 7 procent av BNP. Största bland de 10-tal s.k. budgetpåverkande åtgärderna är korttidspermitteringarna följt av de generella bidragen till kommuner och regioner. Hur mycket de olika stöden faktiskt använts varierar.¹⁴

Konjunkturinstitutets prognos för Sveriges Maastrichtskuld är att den ökar till 40 procent av BNP 2021.¹⁵ Även globalt ökar budgetunderskottet. För euroområdet prognosticerar OECD

¹¹ Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget december 2020

¹² SCB, Nationalräkenskaperna, 4:e kvartalet 2020. ordinarie beräkning avseende fjärde kvartalet publiceras 20210226.

¹³ Boverkets indikatorer, nr 2 december 2020

¹⁴ Ekonomifakta, Hur stora är coronakrisens stödåtgärder?

¹⁵ Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget december 2020

att Maastrichskulden ligger på 101 procent av BNP i slutet av 2020 och 105 procent i slutet av 2021.¹⁶

På grund av de höga skuldnivåer som nu byggs upp kan handlingsfriheten vid framtida nedgångar begränsas hos skuldyngda länder.

Kommunal konsumtion 2020

För både kommuner och regioner har det gångna året till stor del handlat om att hantera pandemin. Vården har varit - och är fortfarande - under stor belastning och en stor vårdskuld har byggts upp.

Sammantaget har pandemin - trots ökade direkta kostnader för Covid-19 och stora tillskott från riksdag och regering - hållit tillbaka den kommunala produktionen och konsumtionen. Detta leder till att kommunsektorn gör stora överskott 2020.¹⁷ Enligt SCB uppgick verksamheternas resultat för kommunerna till 30,0 miljarder 2020. Detta är en förbättring med 22,9 miljarder kronor jämfört med 2019.¹⁸ Störst betydelse för resultatet har de bidrag som betalats ut på grund av pandemin.

Linköpings preliminära bokslut för 2020 visar ett överskott på 564 miljoner kronor.

Prognos över ekonomisk utveckling 2021-2022

Den ekonomiska återhämtningen väntas av Konjunkturinstitutet (KI) ta fart andra kvartalet 2021. Lågkonjunkturen bedöms bli djup under hela 2021. KI betonar också att osäkerheten är större än normalt. Bedömningarna bygger bl.a. på att vaccineringsprocesserna inte lider större bakslag, att smittspridningen successivt mattas av och omvärldens restriktioner inte är fullt lika restriktiva som under våren 2020.¹⁹

Globalt väntas BNP falla med 4 procent under 2020 för att växa med 4,6 procent 2021.²⁰ Utvecklingen globalt är ojämn, där fallet bland Euroländerna väntas bli större än det i USA 2020. I Kina väntas BNP inte falla alls utan istället öka med 1,8 procent 2020 och växa med hela 8,3 procent 2021. För 2022 väntas tillväxten bli lägre för alla jämfört med 2021.²¹

I Konjunkturinstitutets scenarier - vilka baseras på prognosen för 2020-2022 - sker en återgång till det normala 2023-2025. Redan under 2022 väntas merparten av effekterna från pandemin ha klingat av och världsekonomin rör sig mot ett normalt resursutnyttjande. Som osäkerhetsfaktorer nämns bl.a. handelsrelationer mellan USA och Kina respektive mellan

¹⁶ OECD (2020) OECD, Economic Outlook, Volume 2020 Issue 2.

¹⁷ Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget december 2020. Här avses den offentliga konsumtionen såsom den mäts i nationalräkenskaperna. Den offentliga konsumtionen delas upp i kollektiv och individuell konsumtion. I den senare avses konsumtion när det finns en specifik mottagare - vårdtillfällen, elever i skolan och barn i förskolan etc. Här mäts volymen i antal brukare. Som kollektiv konsumtion räknas till exempel polis och statsförvaltning. Denna beräknas med fastprisberäkning.

¹⁸ SCB; Förbättrat resultat för kommuner och regioner under 2020

¹⁹ Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget december 2020.

²⁰ Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget, december 2020

²¹ Konjunkturinstitutet, Euroländerna: 2020 -7,2, 2021 4,2, USA: 2020, -3,6 och 2021 3,6, Kina: 1,8 2020 och 8,3 2021

USA och EU samt ökade statsskulder, särskilt i de länder som redan innan Covid-19 hade höga skulder.²²

Arbetsmarknaden - riket

Arbetsförmedlingen bedömer i december 2020 att läget på arbetsmarknaden är allvarligt. Tredje kvartalet 2020 uppgick arbetslösheten till 9,1 procent. Detta är den högsta arbetslösheten sedan 1990-talskrisen och något högre än den högsta nivån som noterades under ett enskilt kvartal under finanskrisen.

I februari 2021 har arbetslösheten sjunkit något, till 8,7 procent.²³

Återhämtningen tar tid

Hittills har arbetslösheten ökat i bred takt - bland både män och kvinnor, inrikes- och utrikes födda, olika åldersgrupper och utbildningsnivåer. Tydligast ökning kan noteras bland unga 15-24 år och utrikes födda har drabbats hårdare än inrikes födda.

Hade inte olika former av stöd till företag lanserats, framförallt stödet till kortidspermitteringar, hade sannolikt arbetslösheten varit ännu högre. I mars 2021 har drygt 590 000 beviljats stöd och stödet har förlängts till juni 2021.²⁴

Varselstatistiken visar också att fler varsel har lett till uppsägningar jämfört med finanskrisen. 58 procent av de som blev varslade i mars-juni har blivit uppsagda efter ett halvår. Under finanskrisen var det 30 procent. Andelen som blivit uppsagda varierar mellan branscher, där den privata tjänstesektorn är värst drabbad.²⁵

Ungdomsarbetslösheten ligger nu i nivå med finanskrisens nivåer medan skillnaderna i arbetslöshet mellan inrikes- och utrikes födda är påtagligt större idag än under finanskrisen. Till skillnad mot historiska mönster har arbetslösheten bland män och kvinnor utvecklats likartat. Mäns arbetslöshet brukar variera mer över konjunkturcykeln och nuvarande utveckling förklaras delvis av att fler kvinnor är visstidsanställda.²⁶

Det är mycket tydligt att covid-19-pandemin lett till hög arbetslöshet bland personer som saknar gymnasieutbildning. I samband med finanskrisen steg arbetslösheten bland personer utan gymnasieutbildning. Under hela 2010-talet låg andelen kvar på ca 20 procent. Tredje kvartalet 2020 uppgick den till 30 procent. Den höga arbetslösheten kan bara delvis förklaras av ungdomar 15-19 år. En tydlig ökning noteras även bland 20-64 år. Personer utan gymnasieutbildning arbetar i högre utsträckning inom hotell, restaurang samt inom transportsektorn, dvs branscher med stora omsättningstapp.²⁷ Härtill är andelen arbeten som inte kräver gymnasieutbildning låg i Sverige jämfört med andra OECD-länder.

²² Konjunkturinstitutet, konjunkturläget, december 2020

²³ Arbetsförmedlingen, Svårare arbetsmarknad för fler under pandemin, 20210311

²⁴ Ekonomifakta

²⁵ Arbetsförmedlingen, pressmeddelande 20210125

²⁶ Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget december 2020

²⁷ Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsutsikterna, hösten 2020, Utvecklingen på arbetsmarknaden 2020-2022.

Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget december 2020

I sitt huvudscenario utgår Arbetsförmedlingen ifrån att antalet sysselsatta minskar fram till andra halvåret 2021, för att sedan sakta börja vända upp. Under första halvåret 2021 väntas antalet inskrivna arbetslösa fortsätta att öka. Minskningen väntas komma när restriktionerna lättas och aktiviteten i ekonomin ökar. Bedömningar motsvarar en arbetslöshetsnivå på 8,5 procent för helåret 2020 respektive 9,1 procent 2021 och 8,6 procent 2022.²⁸ Sammanfattningsvis bedömer Arbetsförmedlingen att återhämtningen tar tid.

Utmaningar

Fler får det tufft när konkurrensen ökar

Under krisens inledning drabbades främst personer med tillfälliga anställningar och personer som var nya på arbetsmarknaden, framförallt unga och utrikes födda. Under krisens gång har situationen förvärrats då krisen drabbat många näringsgrenar där tillfälliga anställningar är vanliga. Förloppet - med fler arbetslösa och färre instegsjobb - skapar ökad konkurrens om de jobb som finns.²⁹

Risk för ökad obalans

Krisen har påskyndat strukturomvandlingen på arbetsmarknaden. Digitalisering och automatisering blir allt viktigare och leder till nya och högre krav. Redan före krisen fanns många arbetslösa som saknade efterfrågade kompetenser. Strukturomvandlingen medför en risk för att konkurrenskraften hos delar av arbetskraften försvagas ytterligare. Särskilt bekymmersamt är det för de med kort utbildning. Som en konsekvens finns risk för att arbetslösheten permanentas på högre nivå.³⁰

Forskning visar också att personer som blivit arbetslösa en gång har större sannolikhet för att bli arbetslösa igen. Studier visar också att inkomster och löner faller hos uppsagda och inte återhämtar sig. Det finns olika teoretiska förklaringar men mindre kunskap om vilka som spelar störst roll empiriskt.³¹

Vidare finns starkt stöd i forskningen för att unga som lämnar högskola och universitet under en lågkonjunktur har en svagare ställning på arbetsmarknaden, jämfört med unga som kommer ut när konjunkturen är starkare. De negativa effekterna kan kvarstå upp till 10 år, eller mer, efter examen. Hur lågutbildade påverkas över tid finns det mer varierande resultat kring. En del studier pekar på långvariga effekter och andra på mer avtagande effekter.³²

Sammanfattningsvis har covid-19-pandemin - i jämförelse - med finanskrisen i större utsträckning drabbat branscher som sysselsätter grupper som har en svagare ställning på arbetsmarknaden. Detta kan innebära att det tar tid att öka sysselsättningen bland dessa.

Det som kan tala för en snabbare återgång är en minskad smittspridning som leder till en återhämtning hos drabbade branscher. Det har hittills skett en betydande ökning bland

²⁸ Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsutsikterna, hösten 2020, Utvecklingen på arbetsmarknaden 2020-2022.

²⁹ Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsutsikterna, hösten 2020, Utvecklingen på arbetsmarknaden 2020-2022.

³⁰ Arbetsförmedlingen, Arbetsmarknadsutsikterna, hösten 2020, Utvecklingen på arbetsmarknaden 2020-2022.

³¹ Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget december 2020

³² Barn och unga under coronapandemin, IFAU (Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering), 2021

antalet konkurser inom hotell-, restaurang och transportbranschen. Även om det tar tid att starta nya företag är investeringskostnaderna gällande fysisk kapital lägre jämfört med industrin vilket gör att det går snabbare att bygga upp igen.³³

Bostadsmarknaden - prisökningar och stora försäljningsvolymmer

Utvecklingen under 2020 har varit starkare än förväntat. För helåret ökade priserna för villor med 13 procent och bostadsrätter med 7 procent.³⁴ Att villapriserna stigit mest förklaras bl.a. av att utbudet av småhus varit lågt samtidigt som omsättningen varit relativt hög. Detta har drivit konkurrensen om befintliga objekt.³⁵ För storstadsområdena ökade priset för villor något mer, 15, procent medan prisutvecklingen för bostadsrätterna var lägre än för riket, 3 procent.³⁶

Under 2020 nådde även försäljningen rekordnivåer - både för bostadsrätter och villor. Det sammanlagda försäljningsvärdet blev 14 procent högre 2020 jämfört med 2019 (riket).³⁷

Även byggandet har präglats av en stark utveckling och överstigit den bedömning som Boverket gjorde innan pandemin. Under 2020 ökade bostadsbyggandet med 8 procent i årstakt från årsskiftet fram till det tredje kvartalet.³⁸

I prognosen från december 2020 bedömer Boverket att ett något lägre antal bostäder påbörjas under 2021, där osäkerheten är större för hyresrätter än för bostadsrätter och småhus. De senare väntas öka något 2021. Utvecklingen förklaras bl.a. av att räntorna väntas förbli låga och lägga grunden för en stabil efterfrågan på bostäder.³⁹ Hushållens reala disponibelinkomster väntas också öka 2021, från att ha fallit 2020.

Var byggs det?

Hur många bostäder som påbörjas är bl.a. kopplat till arbetsmarknadens utveckling, hur stämningläget bland hushållen utvecklas samt finansieringsmöjligheter och vilja bland bostadsutvecklare och byggherrar.

Under flera år har intresset för att investera i bostäder i regionstäder varit stor. Under 2020 ökade också byggandet främst i större kommuner utanför storstadsregionerna. Ökningstakten låg i intervallet mellan 15-20 procent. Utvecklingen förklaras av en markant ökning av hyresrätter och bostadsrätter. Till följd av ökat småhusbyggande bedömer Boverket att takten kan öka något ytterligare 2021.

³³ Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget december 2020

³⁴ Svensk Mäklarstatistik

³⁵ Boverkets indikatorer, nr 2 december 2020

³⁶ Svensk Mäklarstatistik

³⁷ Svensk Mäklarstatistik

³⁸ Boverkets indikatorer, nr 2 december 2020

³⁹ Boverkets indikatorer, nr 2 december 2020

I storstadsregionerna väntas byggtakten 2021 vara stabil eller i Storgöteborgs fall minskande. Utvecklingen väntas variera mellan bestånden - där bl.a. hyresrätter bedöms minska i Storstockholm och Storgöteborg.⁴⁰

Boverket noterar också en ökad risk för mättnad av hyresrätter. Utbudet av nya hyresrätter kan bli för stort utanför de allra starkaste marknaderna. Risker baseras i detta läge på tidiga indikationer snarare än stabila data.⁴¹

Pandemin kan påverka boendeejämlikheten

Eftersom den egna bostaden stått i fokus i försöken att bidra till minskad smittspridning har bostadens betydelse också ökat under pandemin. Som ovan beskrivs så ökade efterfrågan mycket tydligt hos vissa grupper under 2020.

Pandemin har emellertid drabbat olika grupper av hushåll på skilda sätt. Hushåll med god ekonomi har kunnat söka större bostäder eller ett sekundärt boende på landet. Dessa möjligheter har underlättat fysisk och social distansering. För mer ekonomiskt begränsade hushåll har detta inte varit möjligt. Bland dessa grupper är trångboddheten också generellt mer utbredd vilket påverkar möjligheterna till distansering.

Ekonomiskt utsatta grupper har dessutom oftare yrken som inte medger hemarbete, är i större utsträckning hänvisade till kollektivtrafik och har oftare yrken som drabbats av pandemin. Genom det sistnämnda påverkas möjligheten för dessa hushåll att förbättra sin boendesituation, vilket kan fördjupa boendeejämlikheten.⁴²

Demografiska effekter i krisens spår....

Sveriges befolkning ökade med 0,5 procent under 2020. Det är den lägsta ökningen på 15 år och nästan en halvering i jämfört med 2019. Utvecklingen förklaras av ett minskat invandrings- och födelseöverskott.⁴³ Jämfört med rikssnittet för 2015-2019 avled 7,9 procent fler under 2020.

Befolkningsutvecklingen är fortsatt geografiskt heterogen. 2020 stod de tre storstadsregionerna för över 50 procent av befolkningstillväxten. Nu bor drygt 40 procent i någon av dessa och det är den högsta andelen någonsin.⁴⁴ Samtidigt minskade befolkningen i 123 kommuner. Det är 14 fler kommuner än 2019.⁴⁵

Pandemin verkar också ha påverkat relationer. Antalet giftermål var det lägsta på 20 år och i storstäderna minskade de med ungefär en fjärdedel. Skilsmässostatistiken är geografiskt ojämn med en tydlig ökning i väst, Göteborg med omnejd. I Stockholm, och i flera av Stockholms grannkommuner, visas ett motsatt mönster, dvs en minskning. Detta gäller också för Malmö. För landet som helhet landande skilsmässorna i nivå med 2019.⁴⁶

⁴⁰ Boverkets indikatorer, nr 2 december 2020

⁴¹ Boverkets indikatorer, nr 2 december 2020

⁴² Ökad ojämlikhet i boendet i spåren av coronapandemin, Delegationen mot segregation, Externa perspektiv

⁴³ SCB, Lägsta befolkningsökningen i Sverige på 15 år

⁴⁴ Boverkets indikatorer, nr 2 december 2020

⁴⁵ SCB

⁴⁶ SCB, Lägsta antalet giftermål på 20 år.

Följer barnafödandet tidigare mönster för ekonomiska kriser kan det leda till att det föds färre barn per kvinna de närmast kommande åren. Det finns flera exempel sedan 1980-talet som visar att barnafödandet är känsligt för nedgångar i ekonomin.⁴⁷ I början av 1990-talet sjönk barnafödandet. Nedgången sammanföll med att BNP föll tre i år rad, 1990-1993. Arbetslösheten förblev hög under större delen av 1990-talet och fruktsamheten ökade först under början av 2000-talet. Sedan 2010 har dock barnafödandet åter minskat. Lågkonjunkturen efter finanskrisen 2008 kan möjligtvis ha bidragit till detta. Ekonomin förklarar emellertid inte allt. Även framtidstro inom andra områden som miljön eller bostadsmarknaden kan spela in.⁴⁸ Mot bakgrund av tidigare mönster så kan den nu pågående nedåtgående trenden i barnafödande sammanfattningsvis fördjupas eller förlängas.

Levnadsförhållande

Före pandemin fortsatte hushållens ekonomi att öka. Omfattningen 2019 var dock lägre jämfört med tidigare år på 2010-talet. Samtidigt ökade andelen personer med låg ekonomisk standard och överskred för första gången 15 procent. Bland barn 0-19 år uppgick andelen till 20 procent.⁴⁹

Det finns ett positivt samband mellan individers inkomst och konsumenters subjektiva välbefinnande. Ju mer pengar som spenderas på mat, kläder, hemelektronik och möbler desto nöjdare verkar hen vara.⁵⁰

I en rapport - Konsumtionsrapporten 2020 - publicerad av Handelshögskolan vid Göteborg - sammanfattas och analyseras hushållens privata konsumtion i Sverige. Under den senaste tioårsperioden (2009-2019) har konsumtionen i fasta priser sammantaget ökat med 27 procent, dvs vi köpte 27 procent mer eller dyrare 2019 jämfört med 2009.

Det är tydligt att pandemin påverkat hushållens ekonomi och konsumtion. Ökad arbetslöshet och minskade kapitalinkomster innebär att hushållens reala disponibelinkomst faller 2020. Samtidigt har hushållen ökat sitt sparande under våren.⁵¹ Historiskt har sparandet ökat i samband med sämre ekonomiska tider. Mot bakgrund av att coronakrisen på många sätt skiljer sig från tidigare kriser är sparandets framtida utveckling svårbedömt.

Under 2020 års första tre kvartal noterades en tydlig konsumtionsminskning med 4,7 procent jämfört med de tre första kvartalen 2019.⁵² Samtidigt fortsatte konsumtionslånen att växa - dock med minskad tillväxttakt under andra halvan av 2020.⁵³

⁴⁷ Föräldraförsäkringen är uppbyggd så att ett arbete och en rimlig inkomstnivå ofta är en förutsättning för att kunna skaffa familj

⁴⁸ SCB, Kvinnor föder färre barn efter ekonomiska kriser, Nyhet 2020-06-16

⁴⁹ SCB, Statistiknyhet 2021, Avtagande inkomstökning de senaste åren

⁵⁰ Konsumtionsrapporten 2020, Centrum för konsumtionsforskning, Göteborgs universitet.

⁵¹ Ekonomifakta

⁵² Konsumtionsrapporten 2020, Centrum för konsumtionsforskning, Göteborgs universitet.

⁵³ SCB, I statistiken ingår t.e.x. konto- och kortkrediter, privatlån och handpenninglån, men inte sk snabblån eller sms-lån.

För vissa konsumtionsområden syns dock en tydlig ökning. Sammantaget har utgifter för hemmet - bostad, mat, hemelektronik, möbler och byggvaror fått en större andel av hushållsbudgeten 2020.⁵⁴ Alkoholhaltiga drycker och tobak är de konsumtionsområden som ökat mest under 2020 års tre första kvartal (5,2 %).⁵⁵

I länsstyrelsernas samlade rapport från den 24 november 2020 lyfter flera län ett ökat tryck på kommunala stödinsatser alternativt ökad oro för missbruk. Att det är pandemin och dess sociala konsekvenser som är orsaken framhålls av några kommuner medan andra är mer försiktiga.⁵⁶

Alkoholkonsumtion är svår att mäta. I "SOM-undersökningen om coronaviruset" ställdes en fråga kring alkoholfrekvens. I genomsnitt rapporterade svensken att hen dricker alkohol lika ofta under covid-19 som tidigare. Om ökningen inte är relaterad till ökad frekvens så skulle den kunna förklaras av mer exklusiv alkohol, minskad införsel från utlandet eller att mer alkohol förtärts i hemmet och mindre på barer och restauranger etc.⁵⁷

I undersökningar syns vidare en trend där andelen låginkomsttagare som inte alls är nöjda med sina liv växer. Trenden tycks inte vara relaterad till Covid -19. I dessa undersökningar syns heller ingen effekt på svenskarnas välbefinnande totalt sett under covid-19. Kvinnors välbefinnande har emellertid blivit sämre medan mäns välbefinnande har blivit bättre.⁵⁸

⁵⁴ Konsumtionsrapporten 2020, Centrum för konsumtionsforskning, Göteborgs universitet.

⁵⁵ Konsumtionsrapporten 2020, Centrum för konsumtionsforskning, Göteborgs universitet.

⁵⁶ DN, 20201125

⁵⁷ Konsumtionsrapporten 2020, Centrum för konsumtionsforskning, Göteborgs universitet.

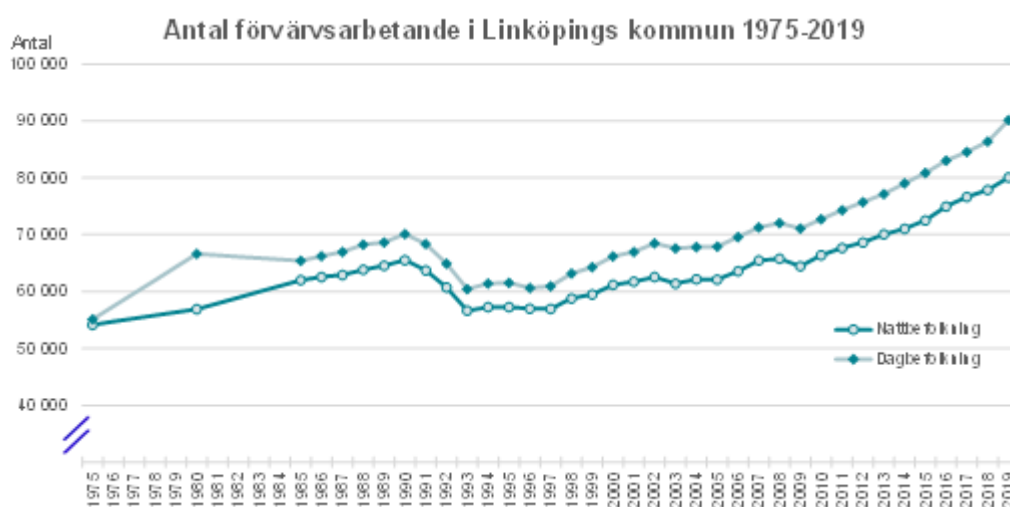
⁵⁸ Konsumtionsrapporten 2020, Centrum för konsumtionsforskning, Göteborgs universitet.

Linköpings utgångsläge och utveckling under 2020

Pre-Covid - den långa trenden av sysselsättningstillväxt kröns av en rekordökning 2019

Innan pandemin slog till fortsatte antalet förvärvsarbetare att öka i rekordtakt. Under 2019 - senast tillgängliga statistik - hade 90 156 personer sin arbetsplats i Linköping. Det motsvarar en ökning med 3 790 förvärvsarbetare jämfört med 2018. Utvecklingen ska ses som del i en stabil trend där Linköping de senaste dryga tio åren successivt förstärkt sin position som regional arbetsmarknadsnod. Mellan åren 2009-2019 har Linköpings genomsnittliga sysselsättningsökning årligen legat på 2,7 %. Att jämföra med rikets 1,8 %.

Källa: SCB

Den starka sysselsättningstillväxten förklaras bl.a. av arbetsmarknadens sammansättning och stora andel sysselsatta inom kunskapsintensiva tjänstebranscher, en i ett nationellt perspektiv stark specialisering inom den växande sektorn information och kommunikation, en stor och kvalificerad offentlig sektor i kombination med en stark konjunktur. Redan i slutet av 2019 noteras dock tecken på en avmattad konjunktur med förväntningar om svagare sysselsättningstillväxt och stigande arbetslöshet, framförallt bland de grupper som redan tidigare haft svårt att komma in på arbetsmarknaden.

Linköping drivande för länets befolkningstillväxt 2020

Även om folkmängden ökade i påtagligt lägre takt än under 2019 uppgick Linköpings andel av länets ökning till 94 procent, 2020. Länet ökade med 1 663 personer, där Linköpings befolkningstillväxt motsvarade 1 565 personer. Länets befolkningsökning minskade tydligt jämfört med 2019, där befolkningen ökade i fem av länets tretton kommuner och i varierande grad minskade i övriga.

Jämfört med riket ökade Linköping mer, nästan dubbelt så mycket. Den relativa folkökningen uppgick i Linköpings fall till 0,96 procent medan riket ökade med 0,50 procent. Länets

relativa tillväxt motsvarade 0,36 procent. 2020 är också första året sedan 1981 där folkmängden ökade mer i Linköping än i Stockholms stad.⁵⁹

Vad förklarar 2020 års utveckling?

Födelsenettet utvecklades svagare än tidigare och uppgick till 451 personer. Det är det lägsta sedan 2008. Att generera stora födelseöverskott är viktigt på både kort och lång sikt. Stora överskott har också varit kännetecknande för Linköping.

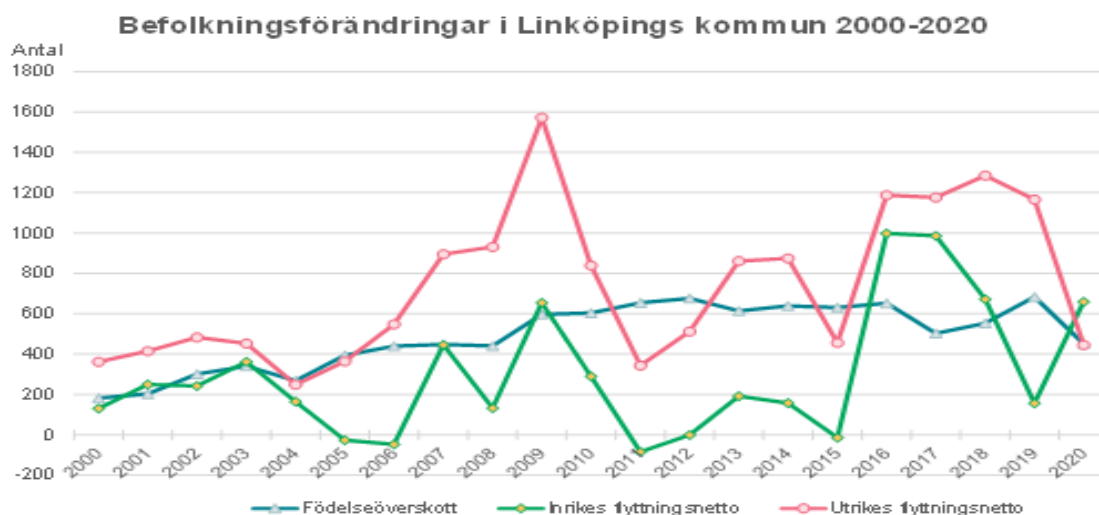
Dödligheten var som väntat högre än normalt 2020. Totalt avled 119 fler personer under 2020 jämfört med genomsnittet 2015-2019.

Flyttnettots storlek har under flera år betytt mest för Linköpings befolkningsutveckling. Även detta minskade jämfört med 2019. Utvecklingen förklaras av att inflyttningen från andra länder minskade. Flyttnettot mot andra länder var 2020 det lägsta sedan 2011.

Däremot ökade inflyttningen både från länet och från kommuner i andra län. Sammantaget var den inrikes inflyttningen den högsta som någonsin uppmätts. Flyttnettot till Östergötlands län var dock svagt negativt, dvs trots ökad inflyttning från länet var utflyttningen till länet något större. Flyttnettot till kommuner i andra län var positivt och uppgick närmare 700 personer.

Under 2020 hade Linköping ett positivt flyttningsnetto i relation till 16 län. De största positiva flyttnettona fanns i förhållande till de närbelägna länen Södermanland och Jönköping. I relation till Stockholms län var nettot positivt för första gången sedan 1990.

Vid sidan om flyttningen inom Östergötland är det i förhållande till Stockholm som Linköping har den största flyttningen.

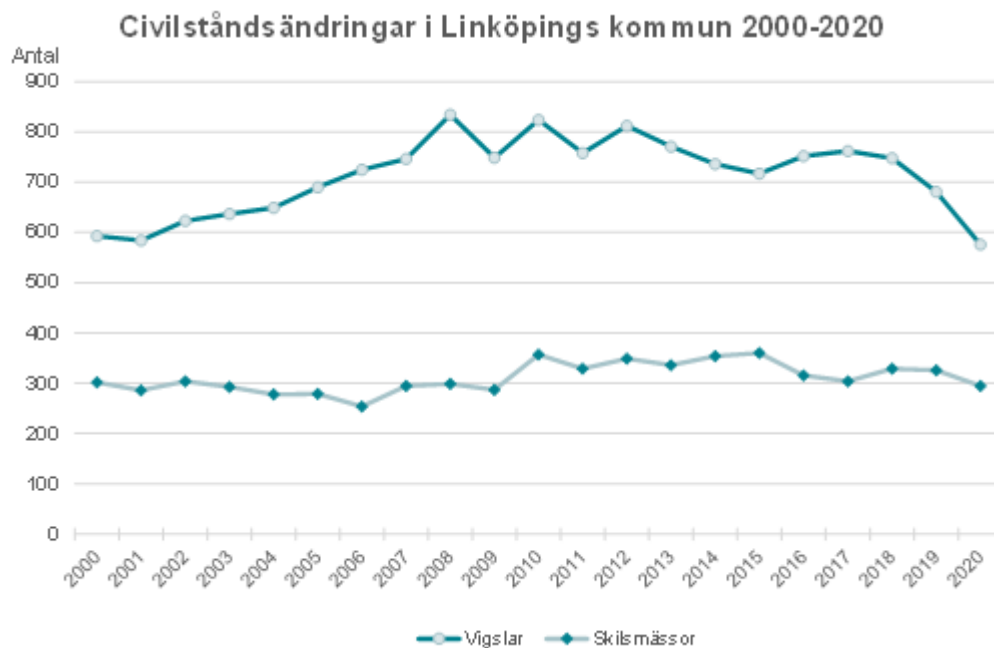

Källa: SCB

⁵⁹ Under 2020 ökade befolkningen i Linköping med 1 565 personer. I Stockholm uppgick tillväxten till 1 478 personer 2020.

Pandemirelaterade civilståndförändringar i Linköping

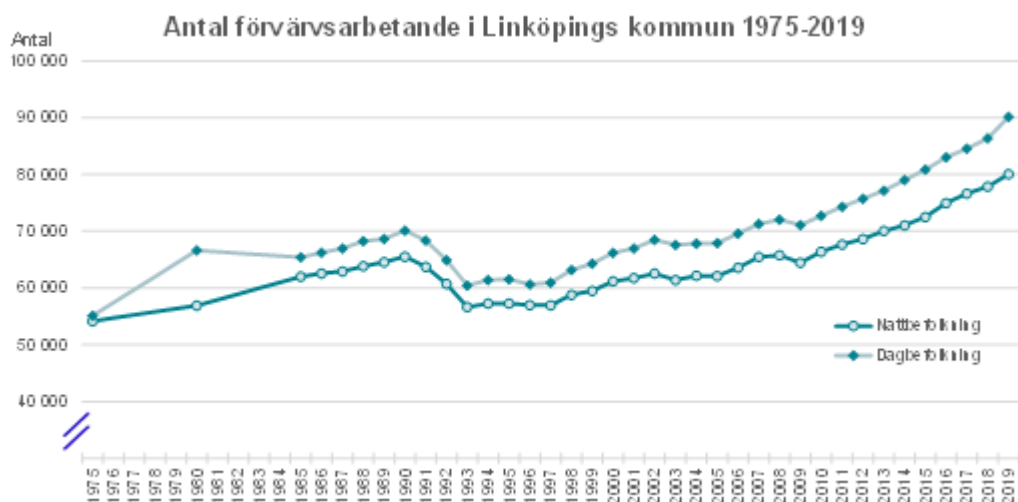
Precis som för riket noteras en tydlig nedgång i antalet giftermål under 2020. Vad det gäller antalet skilsmässor liknar utvecklingen i Linköping den i Stockholm och Malmö, dvs en liten minskning. De ökningarna som noteras i Göteborg med omnejd syns alltså inte i december i Linköping.

Källa: SCB [Uppgifterna avser nyblivna gifta kvinnor respektive nyblivna skilda kvinnor]

Pandemins påverkan på Linköpings arbetsmarknad

Arbetslösheten ökar och sysselsättningstillväxten kommer att påverkas. Påverkan på sysselsättningen kan dock - av statistiska skäl - ses först i november. Hur stora och bestående effekterna är och blir är i nuläget svårbedömt. Utvecklingen är avhängig såväl pandemins varaktighet som följdverkningarnas djup. Ju längre tid restriktioner pågår desto större risk för ekonomin. Än så länge är utgången av pandemin oklar.

Källa: SCB

Jämför vi med tidigare kriser - se diagram ovan - resulterade 1990-talskrisen i ett drastiskt fall i sysselsättning medan finanskrisen närmast skapade ett tapp i kurvan.

Ser vi till sysselsättningsökningarna mellan 2018-2019 stod hotell och restaurang för 9 procent av tillväxten, reklam för 7 procent, kultur, fritid och nöje, andra företagstjänster och detaljhandeln för vardera 2 procent.⁶⁰ Tillsammans stod således dessa sektorer för ungefär 25 procent av Linköpings sysselsättningstillväxt 2019. Detta är drabbade branscher, vars utveckling kan förmodas påverka sysselsättningsutvecklingen framöver.

Arbetslöshetens utveckling i jämförelse med tidigare kriser

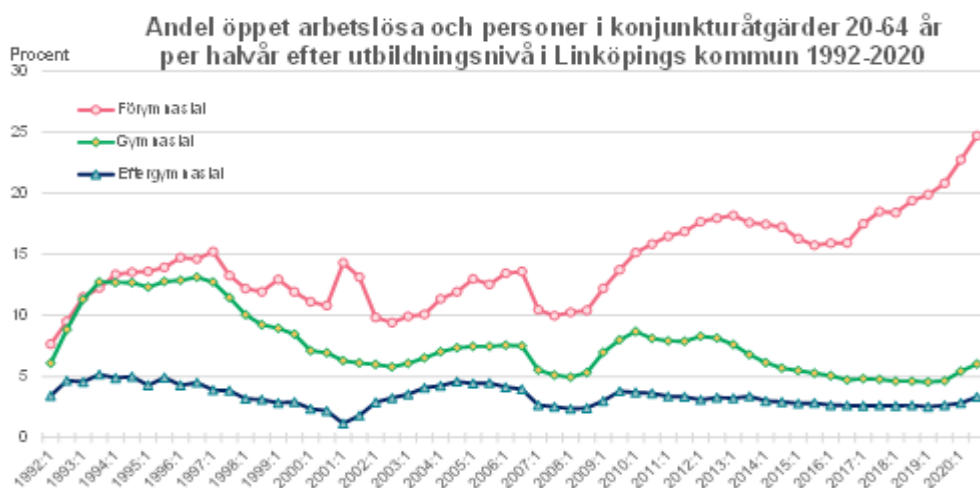
I januari 2021 uppgår arbetslösheten, 16-64 år som andel av arbetskraften till 7,3 procent. Detta är en ökning med 1,1 procent från januari 2020, då arbetslösheten motsvarande 6,2 procent.

Arbetslösheten ökar bland alla utbildningsnivåer. Jämfört med tidigare kriser visar arbetslösheten för de med kort utbildning den mest alarmerande utvecklingen. Här uppgår arbetslösheten till 25 procent. Utvecklingen är väntad. Antalsmässigt är dock ungefär lika många berörda som under 1990-talskrisen. Detta förklaras av att gruppen med förgymnasial utbildning är mindre idag än på 1990-talet, trots att arbetsmarknaden blivit större.⁶¹ 1990 hade 24 procent av befolkningen förgymnasial utbildning. 2019 var motsvarande siffra 8,5 procent.

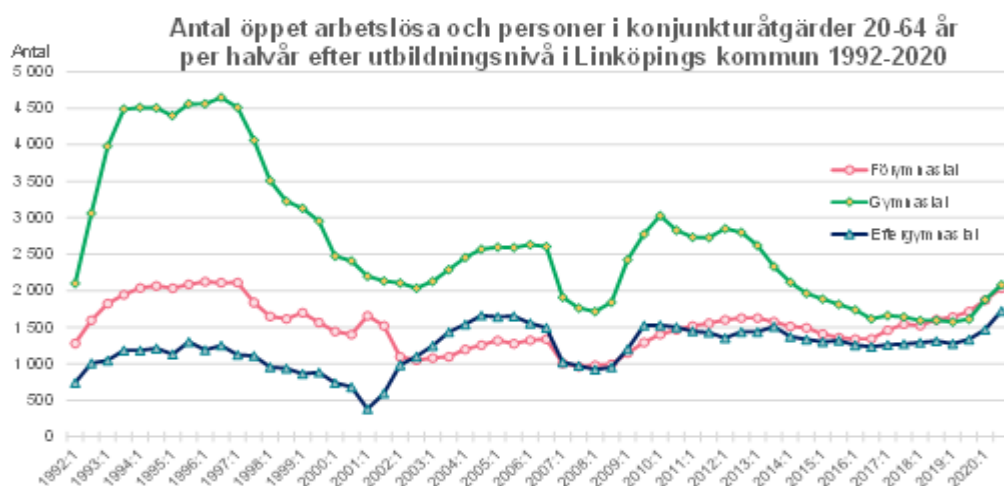
Arbetslösheten ökar även för personer med gymnasieutbildning - här är dock nivån tydligt lägre än både 1990-talskrisen och finanskrisen, såväl andels- som antal antalsmässigt. En måttlig ökning noteras också för personer med eftergymnasial utbildning. Här syns ökningen framför allt i ett ökat antal. I relativa tal är ökningen mer marginell, vilket förklaras av att gruppen blivit betydligt större över tid.

⁶⁰ Linköpings kommun, Statistikinfo 2021:01

⁶¹ 1990 hade drygt 17 000 personer i åldern 20-64 år förgymnasial utbildning i Linköping. 2019 var motsvarande siffra drygt 8 000 personer. 1990 fanns totalt ca 70 000 förvärvsarbetare i Linköping. 2019 översteg antalet 90 000.

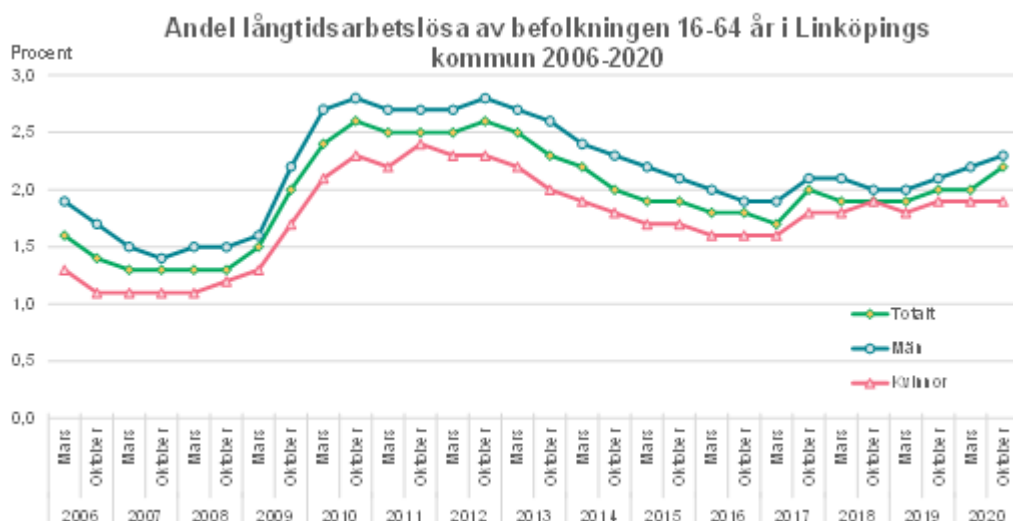

Källa: SCB

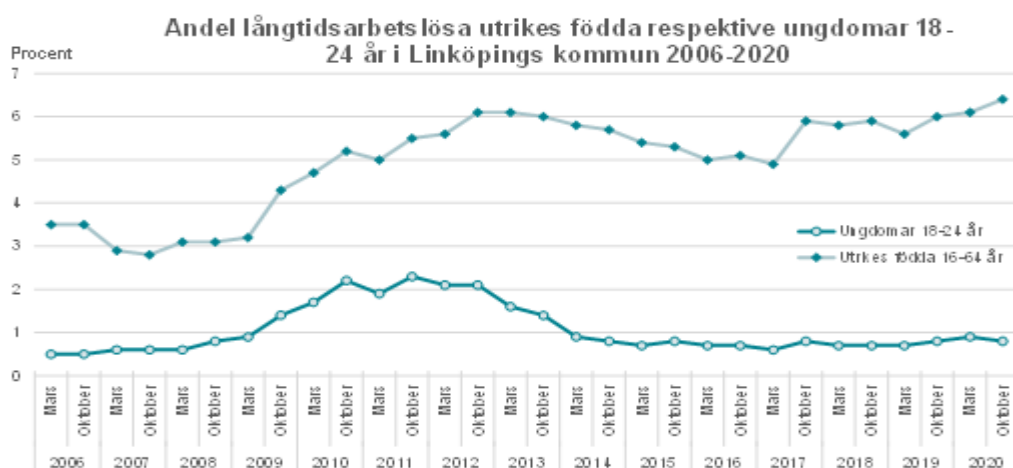
Källa: SCB

Pandemin har också påverkat långtidsarbetslöshetens utveckling. Från mars 2020 noteras en tydlig ökning, där män fram till oktober står för hela ökningen. Som framgår av diagrammet har långtidsarbetslösheten i kölvattnet av finanskrisen dröjt sig kvar. Trots en stabil minskning mellan 2012-2017 är den i mars 2017 tydligt högre än 2008. Från oktober 2017 ökar långtidsarbetslösheten åter och utvecklingen har förstärkts av pågående pandemi.

Källa: Arbetsförmedlingen

Bryter vi ned långtidsarbetslösheten på utrikes födda och ungdomar blir det tydligt ungdomar - fram till oktober 2020 - inte drabbats. För utrikes födda syns däremot en tydlig ökning. Trenden startade dock redan 2017, dvs innan pandemin utbröt.

Källa: Arbetsförmedlingen

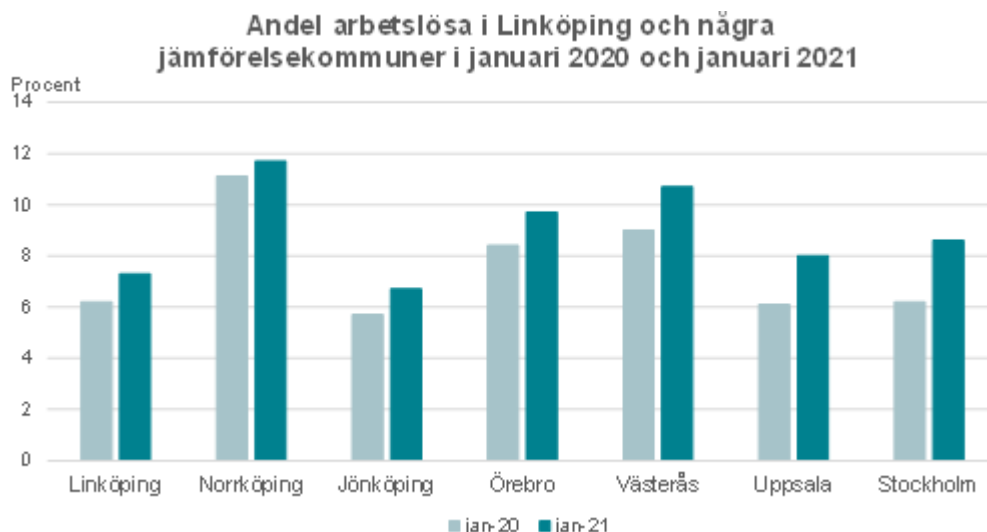
Linköping i jämförelse

Mellan januari 2020 till januari 2021 ökade arbetslösheten i riket för befolkningen, 16-64 år, från 7,5 till 8,8 % av arbetskraften. För utrikes födda steg arbetslösheten från 18,9 procent januari 2020 till 20,2 procent i januari 2021. Den största ökningen noteras för ungdomar, 18-24 år, där arbetslösheten under motsvarande period steg från 9,7 procent till 11,8 procent.

I Linköping noteras en något mindre ökning för befolkning, 16-64 år. Mellan januari 2020 till januari 2021 ökade arbetslösheten från 6,2 procent till 7,3 procent. Nivån är fortsatt lägre än för riket. För utrikes födda noteras en aningen större ökning än för riket, från 18,9 till 20,5 procent. Den största ökningen noteras för ungdomar från 7,8 i januari 2020 till 9,7 procent i

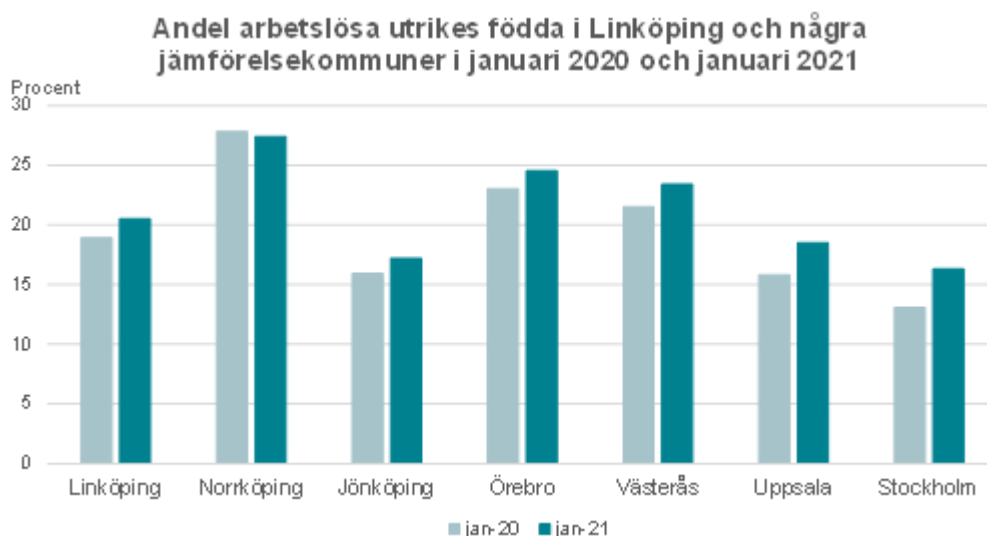
januari 2021. Här är ökningen dock något mindre i Linköping jämfört med riket och nivån är också fortsatt påtagligt lägre.⁶²

Arbetslösheten har ökat i alla län. Generellt har arbetslösheten ökat förhållandevis mest i storstadslänen och i län med utbredd tjänstesektor som Uppsala. Linköping har i jämförelse klarat sig tämligen väl även om ökningen är påtaglig. Norrköping noterar den minsta ökningen, men från en hög nivå.

Källa: Arbetsförmedlingen [Avser andel öppet arbetssökande eller sökande i program av den registerbaserade arbetskraften i åldern 18-64 år]

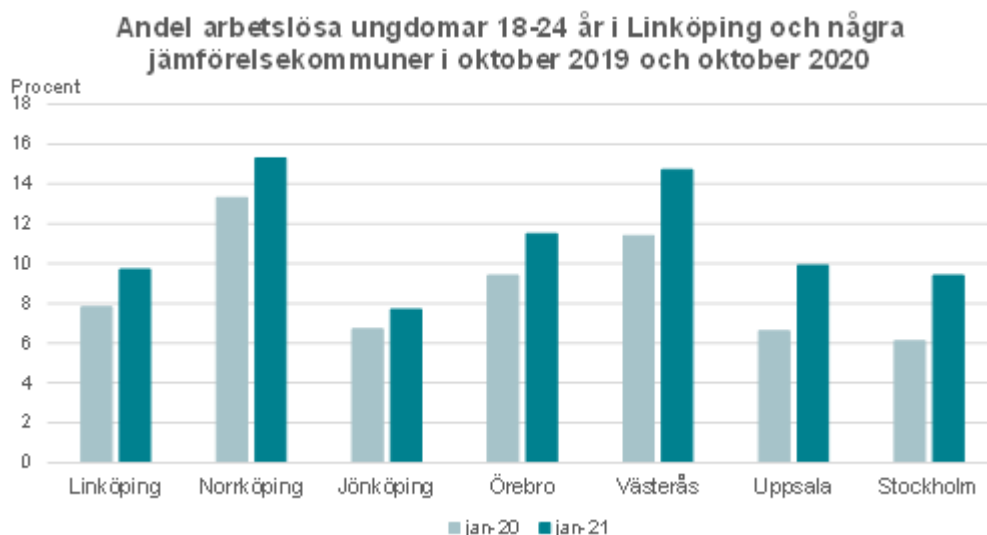
Trots att arbetslösheten för utrikes födda ökat något mer än för riket sticker ökningen inte ut i jämförelse med nedan kommuner. Ökningarna är större i både Uppsala och Stockholm, där nivåerna dock är lägre. Norrköping går emot trenden och visar en liten minskning, dock från en hög nivå.

Källa: Arbetsförmedlingen [Avser andel utrikes födda som är öppet arbetssökande eller sökande i program av den registerbaserade arbetskraften i åldern 18-64 år]

⁶² Siffrorna avser ökningen från januari 2020 till januari 2021

Fram till januari har ungdomsarbetslösheten ökat mindre i Linköping än i flera jämförelsekommuner. Ökningen är påtagligt större i Uppsala, Stockholm och Västerås. Nivån är också jämförelsevis lägre i Stockholm, Uppsala och Linköping och allra lägst i Jönköping.

Källa: Arbetsförmedlingen [Avser andel ungdomar som är öppet arbetssökande eller sökande i program av den registerbaserade arbetskraften i åldern 18-24 år]

Linköpings regionala roll

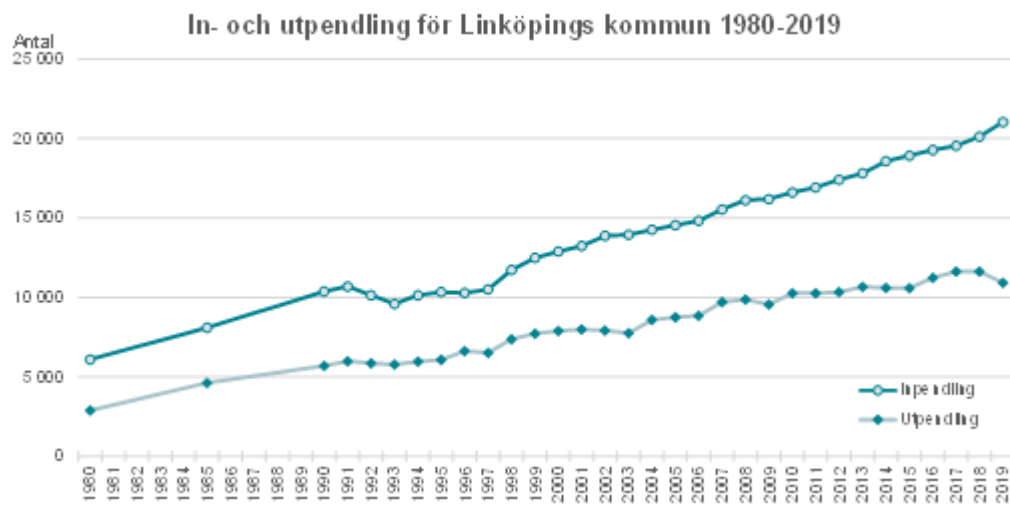
Linköpings har successivt förstärkt sin roll som regional arbetemarknadsnod. Det inomregionala och ömsesidiga beroendet framkommer tydligt av ett ökat utbyte över kommungräns. Pendlingen till Linköping har, med undantag från ett trendbrott i samband med 1990-talskrisen, ökat i obruten takt under flera decennier.

2019 pendlade drygt 21 000 personer in till kommunen. Samtidigt minskade utpendlingen med 700 personer. Pendlingsöverskottet steg till över 10 000.

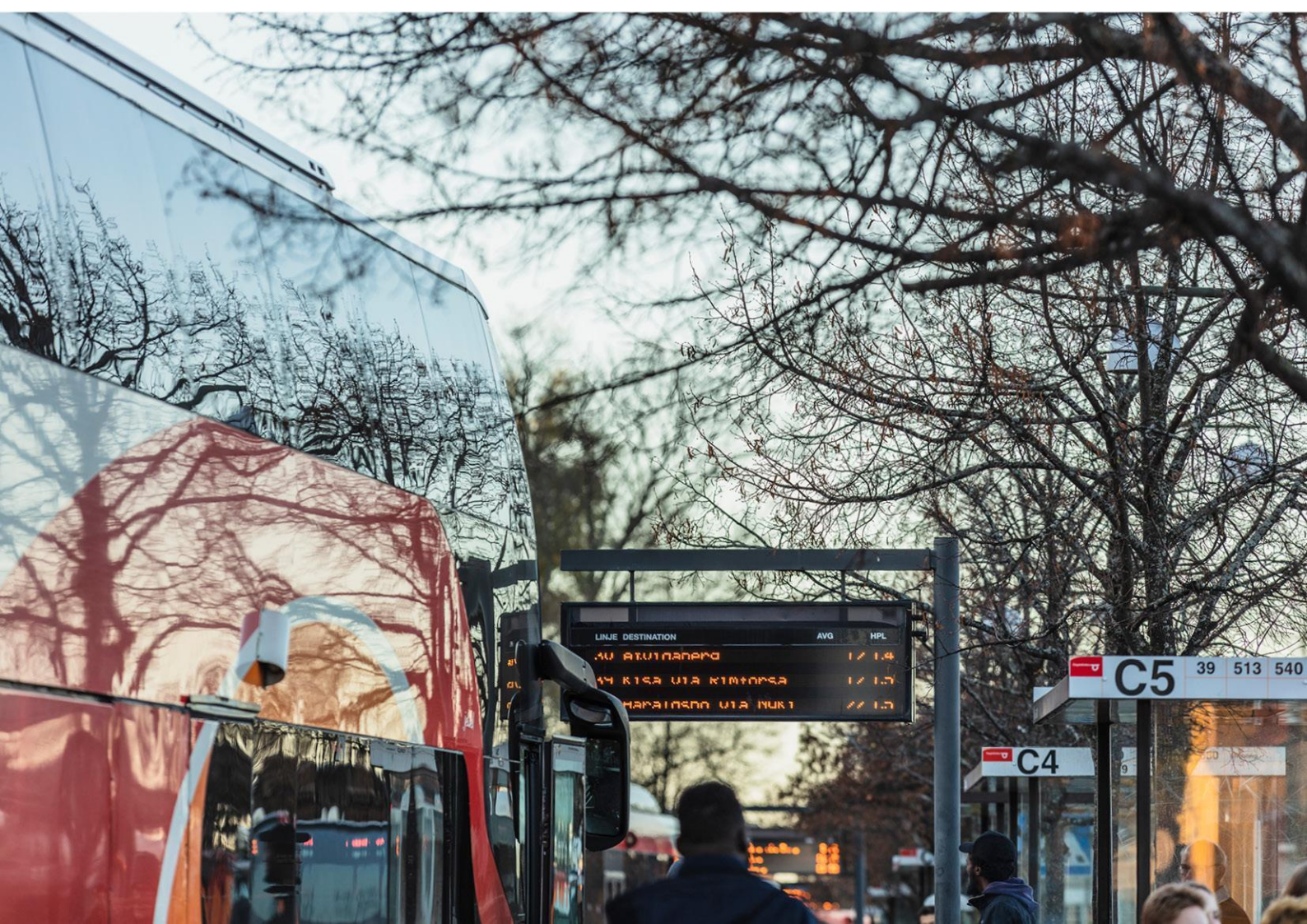
Överskottet är tydligt till alla kommuner i regionen bortsett från Finspång, där det finns ett litet underskott. Pendlingsöverskottet till Norrköping etablerades efter 1990-tal krisens efterdyningar och överskred 2019, 1 900 personer.

Linköpings arbetspendling över kommungräns sker i första hand till Norrköping. Bruttopendlingen, dvs summan av in - och utpendling, mellan Linköping och Norrköping uppgick 2019 till närmare 8 100 personer.

Pandemins påverkan på pendlingen kan av statistiska skäl ses först i slutet av 2021.

Källa: SCB

Pandemins effekter på näringslivet

Sårbarhetsanalys

Data från Konjunkturinstitutet visar att alla sektorer inom näringslivet drabbats av minskad omsättning. Efter att inledningsvis ha slagit brett har påverkan dock i högre grad koncentrerats till vissa näringsgrenar. I pandemins inledande skede drevs krisen i industrin av att globala värdekedjor stördes men efter minskad smittspridning under sommaren etablerades återigen globala värdekedjor. Under augusti nådde produktionen inom svensk industri samma nivå som under augusti 2019.⁶³

Återhämtningen inom tjänstesektorn väntas emellertid dröja. Det finns dock diskrepanser inom tjänstebanschererna där vissa branscher, såsom företagstjänster och informations- och kommunikationstjänster, inte har påverkats i den grad som kontaktnära verksamheter och reseföretag.⁶⁴

Linköping har en stark specialisering inom den s.k. näringsgrenen för programvaruproducenter och datakonsulter, vilket betyder att sektorn sysselsätter många jämfört med riket. Sektorn sysselsatte över 5 000, eller ca 6 procent, av Linköpings arbetsmarknad 2019.⁶⁵ Ur ett pandemiperspektiv bidrar sektorns relativt stora andel till att minska tjänstesektorns sammantagna sårbarhet i Linköping.

Ser vi däremot till antalet anställda inom näringsgrenarna besöksnäring, detaljhandel och företagsservice stod dessa tre branscher 2019 för 26 procent av heltidstjänsterna i Linköping. För riket är motsvarande siffra 24 procent. Som jämförelse har de kommuner med stor turism eller gränshandel mer än 50 procent av sina sysselsättnings andelar i sårbara branscher. I en sammanställning över sårbarhet hamnar Linköping på 78 plats av rikets 290 kommuner.⁶⁶

Kommunen har låtit genomföra en sårbarhetsanalys med anledning av corona. I analysen inkluderas antalet sysselsatta i näringsgrenar som för riket visat ett tydligt ökat antal konkurser eller rekonstruktioner 2019-2020, dvs sårbara branscher, företag som 2018 hade ett sämre resultat i termer av negativt värdestånd, dvs förädlingsvärdet täcker inte upp personalkostnader och förväntad avkastning på insatt kapital samt företag med en soliditet som understiger 20 procent. Dessa senare bedöms få svårt att klara den finansiella uthålligheten vid uteblivna intäkter under en längre tid.

Sårbarhetsscenarierna visar att drygt 10 000 tjänster finns i sårbara branscher, ungefär 5 000 är sysselsatta i företag med negativt värdestånd och ungefär 11 500 finns i företag med en soliditet som understiger 20 procent. Skulle pandemin fortgå i motsvarande takt pekar studien därmed på att 5 000 - 11 500 heltidstjänster ligger i riskzonen för att på något vis bli påverkade.⁶⁷

⁶³ Ekonomifakta, Så slår andra vågen

⁶⁴ KI, Konjunkturläget december 2020

⁶⁵ SCB

⁶⁶ Bisnode, Sårbarhetsanalys Corona, Linköpings kommun, januari 2021

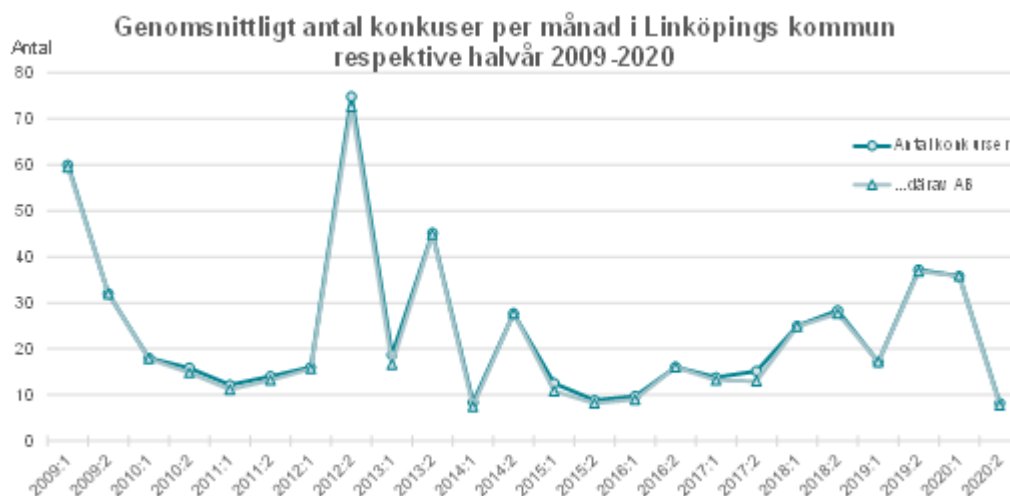
⁶⁷ Bisnode, Sårbarhetsanalys Corona, Linköpings kommun, januari 2021

Illustrativt för pandemin minskade antalet gästnätter drastiskt i Linköping under 2020. När utvecklingen summeras motsvarar minskningen 34 procent jämfört med 2019. Före pandemin hade Linköping en lång obruten tillväxt av gästnätter och besökare.⁶⁸

Konkurser och varsel

Toppnoteringen för företagskonkurser i riket inträffade 1992, dvs mitt under 1990-talets djupa ekonomiska kris. Därefter kan tillfälliga - men mindre - uppgångar noteras i samband med IT-kraschen i början av 00-talet, vid finanskrisen och i samband med eurokrisen 2012-2013.⁶⁹

Ser vi till faktiska konkurser i Linköping noteras än så länge ingen effekt av pandemin. Paradoxalt nog syns istället en minskning under 2020.

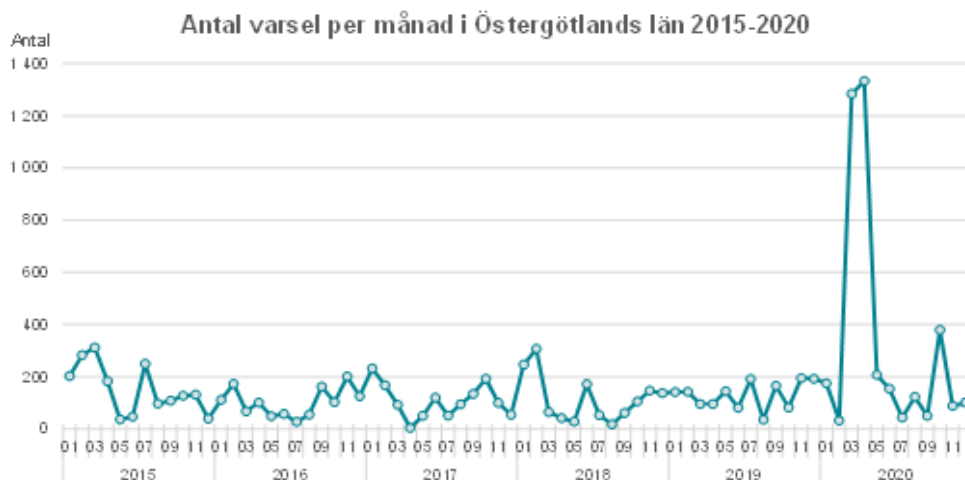

Källa: SCB

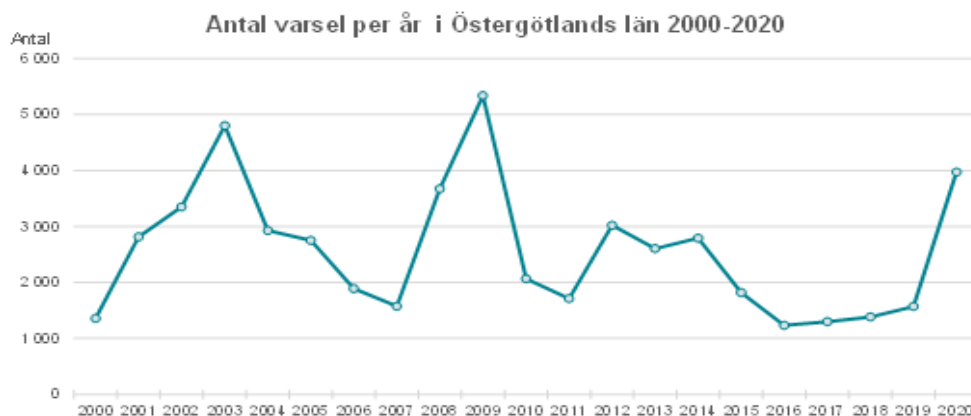
⁶⁸ SCB, preliminär inkomsteringsstatistik över hotell, stugor och vandrarhem. Privat förmedlad inkomstering ingår ej. Antalet gästnätter av svenska besökare minskade med 29 procent och gästnätter av utländska besökare minskade med 55 procent.

⁶⁹ Ekonomifakta

Antal varsel för länet har också minskat sedan krisens inledande skede. Nivåerna är också hittills lägre än vid finanskrisen.

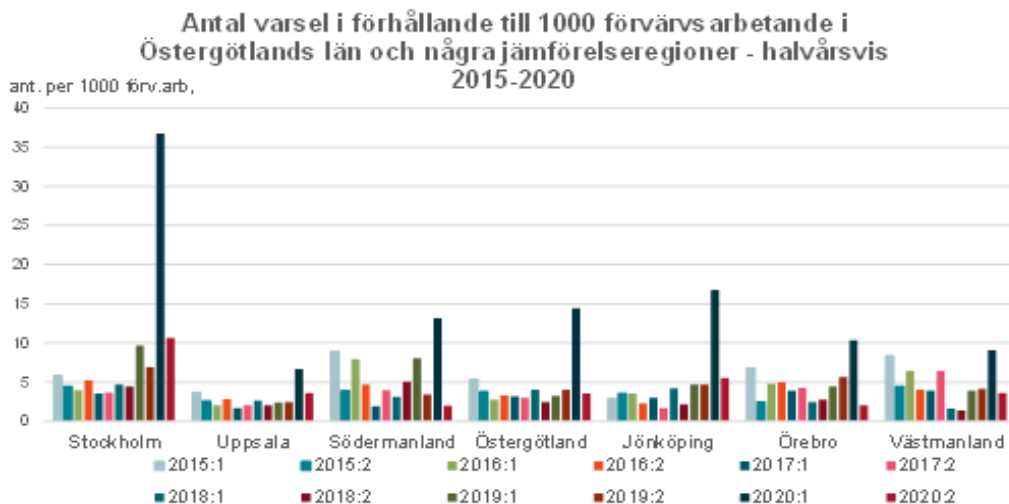

Källa: Arbetsförmedlingen

Källa: Arbetsförmedlingen

Jämför vi Östergötland med andra regioner ligger regionen i en mellanposition, där Stockholm mycket tydligt sticker ut med många varsel per 1 000 sysselsatta. I Stockholms län har också arbetslösheten ökat tydligt. Även Uppsala noterar en tydlig ökning i arbetslöshet men sett till varsel ligger Uppsala jämförelsevis lågt.

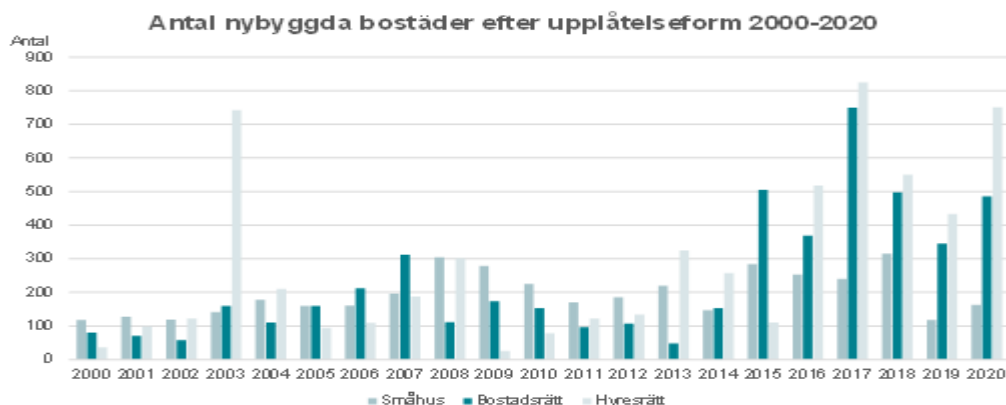

Källa: Arbetsförmedlingen

Bostadsmarknaden i Linköping

Byggandet höll en hög takt och överträffade nivåerna för både 2018 och 2019. Under 2020 färdigställdes 1 399 bostäder i nybyggda hus. Sett till upplåtelseform färdigställdes flest hyresrätter, följt av bostadsrätter. Antalet färdigställda småhus var tydligt lägre.

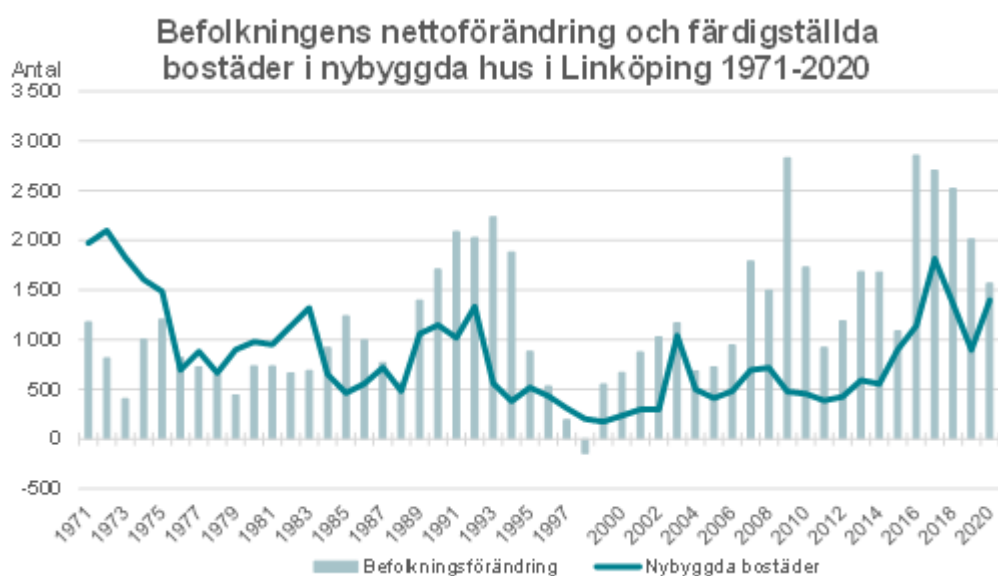
Antalet påbörjade bostäder var emellertid lägre än både 2018 och 2019 och uppgick till 754 bostäder. Nivån på inkomna planförfrågningar indikerar dock en starkare utveckling både 2021 och 2022.

Källa: SCB och Linköpings kommun

Byggtakt i relation till befolkningsökning

Trots att Linköping hållit en jämförelsevis jämn byggtakt också under de år då byggandet generellt var lågt i Sverige har byggandet över tid inte motsvarat befolkningstillväxten. För att täcka bostadsbehovet för Linköpings ökande befolkning behöver det byggas ungefär 1050 bostäder per år fram till 2040. Detta är den byggtakt som prognosen för bostadsbyggande visar behövs för att motsvara befolkningsökningen. Som framgår av nedan diagram har Linköping med något undantag färdigställt detta, eller betydligt fler bostäder, sedan 2016.

Källa: SCB och Linköpings kommun

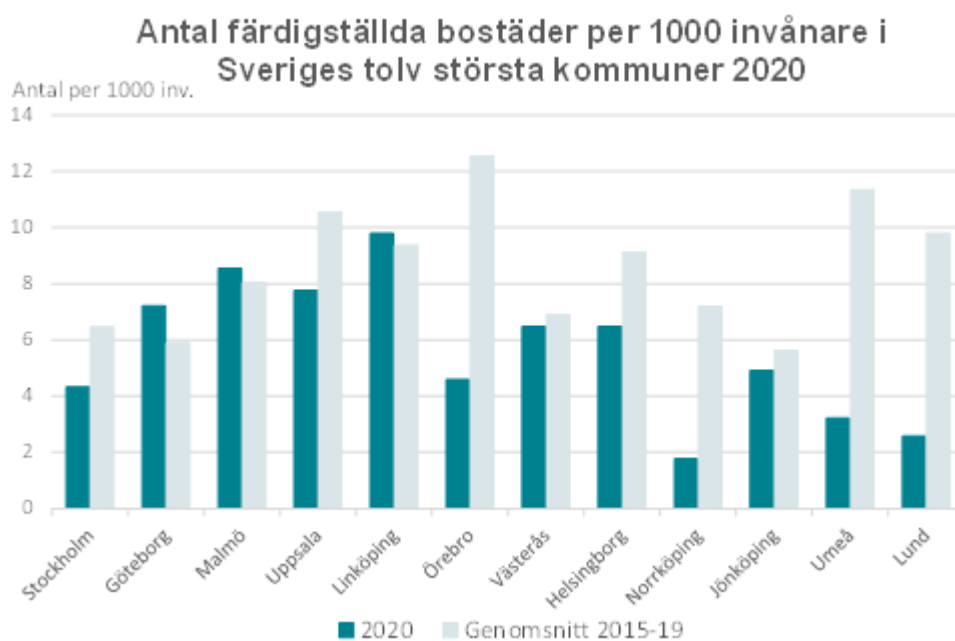

Prisutveckling i Linköping

Precis som för riket har utvecklingen under 2020 har varit starkare än förväntat. Jämfört med storstadsområdena var prisutvecklingen för bostadsrätter i Linköping något starkare, 4 procent, och i paritet med riket gällande villor, 13,2 procent.⁷⁰

Linköping i jämförelse

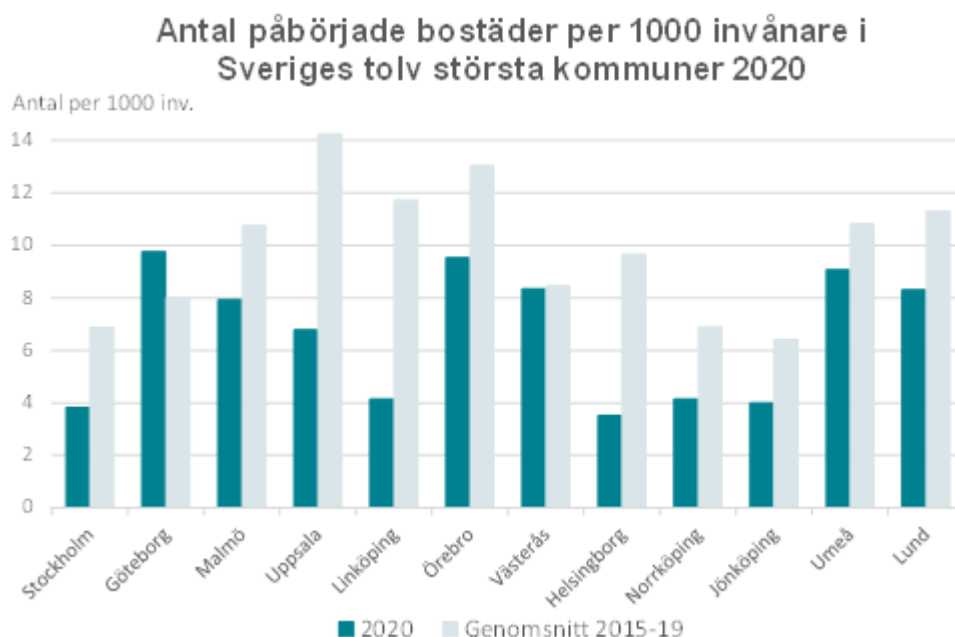
Under 2020 var antalet färdigställda bostäder per 1 000 invånare högst i Linköping bland Sveriges största kommuner. Antalet översteg också genomsnittet för 2015-2019. I många kommuner med tidigare hög byggtakt minskade byggandet under 2020. Detta gäller bl.a. för Norrköping, Umeå och Lund.

Källa: SCB, avser kvartal 1-4, 2020

⁷⁰ Svensk Mäklarstatistik

Antalet påbörjade bostäder var dock betydligt lägre och tydligt under genomsnittet, 2015-2019. Antalet per 1 000 invånare var endast lägre i Stockholm och Helsingborg. En minskning noteras dock i flera städer. Bara Göteborg ökar i relation till tidigare genomsnitt.

Källa: SCB, avser kvartal 1-4, 2020

Demografi och preferenser

Andelen över 65 år väntas öka varje år samtidigt som den största generationen just nu består av de s.k. 90-talisterna, födda främst mellan 1988-1993. 1990-talisterna är i familjebildande åldrar, där preferenser för småhus eller flerbostadshus anpassade för barnfamiljer i tätare områden ökar. Båda målgrupperna är mot bakgrund av sin storlek eller tillväxt viktiga att ha i beaktande - både vad det gäller nybyggnation som när det gäller insatser som påverkar rörligheten inom befintligt bestånd.

Planberedskap

Översiktsplanen täcker med god marginal bostadsbehoven under lång tid framåt. I vissa utbyggnads- och förtätningsområden är marken privatägd och ett aktivt arbete behövs för att trygga kommunens markreserv och säkra förutsättningarna för offensiv kommunal bostadspolitik.

Kommunens planberedskap bedöms av Samhällsbyggnadsförvaltningen som god och aktuell. Planreserven bedöms, trots att den till följd av högt byggande minskat över tid, i kombination med pågående detaljplaner - väl täcka det prognostiserade behovet. Med detta väntas kommunen att klara sitt åtagande för att möjliggöra byggandet av 1050 bostäder per år.

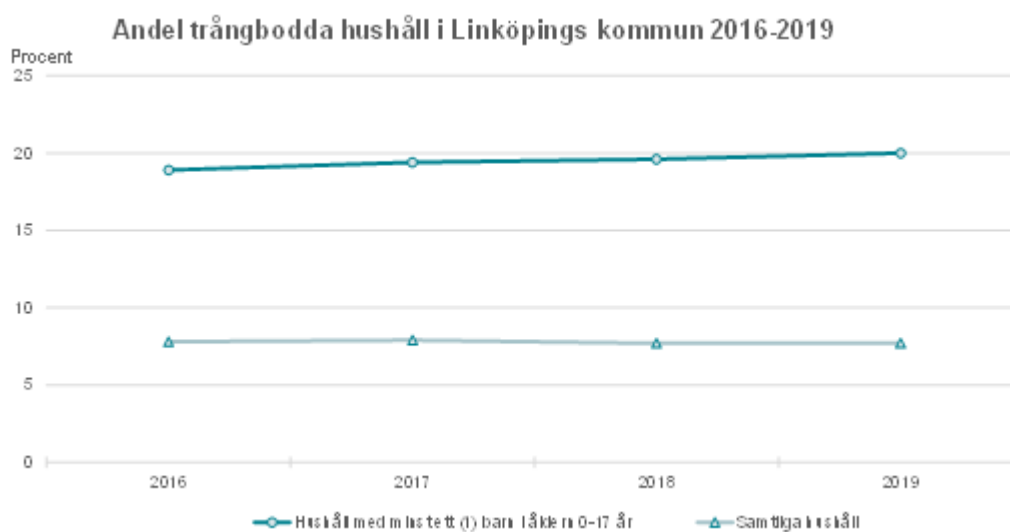
För närvarande syns ingen avmattning i marknadens intresse för att söka planbesked för att få nya bostadsprojekt prövade i detaljplan. Samhällsbyggnadsförvaltningen prognostiserar att ungefär 1 700 bostäder påbörjas under 2021.

Ekonomisk utsatthet, trångboddhet och boendesegregation

I det korta perspektivet noteras en stabil utveckling för flera sociala indikatorer. Att notera är dock att statistiken har eftersläpning om två år. Pandemins effekter kommer därför först att kunna avläsas 2022.

Av Linköpings samlade befolkning levde år 2018, 15 procent med en låg ekonomisk standard. Sedan 2016 har andelen legat tämligen stabilt. Barn är den åldersgrupp där flest lever med risk för relativ fattigdom och här noteras en svag minskning mellan 2017 och 2018. Andelen är nu något lägre än för riket.

Mellan 2018 och 2019 är trångboddheten i det närmaste oförändrad. Knappt 8 procent av Linköpings hushåll är att definiera som trångbodda. Däremot noteras en svag ökning bland hushåll med barn. Här uppgår andelen till 20 procent.⁷¹

Källa: SCB

Flera tidigare studier - framförallt internationella - visar att det främst elever med sämre studieförutsättningar som drabbas negativt av studier på distans.⁷²

För riket noterar SCB en större andel trångbodda bland elever som inte var behöriga till gymnasieskolan. Under pandemin har gymnasieskolorna i perioder haft distansundervisning och undersökningar från bl.a. Skolverket visar att vissa elever haft problem med studiero. Av samtliga gymnasieelever som inte var behöriga till gymnasieskolan var ca 20 procent trångbodda och av de som hade okänd behörighet var 27 procent trångbodda. Detta jämföras med gymnasieelever som var behöriga till gymnasieskolan, där endast 5 procent var trångbodda⁷³

I spåren av pandemin kan en ökad ojämlikhet baserat på socioekonomisk bakgrund befaras.

Samtidigt visar forskning att väl fungerande samhällsinstitutioner - som upprätthåller en fungerande vardag, erbjuder stöd och skyddar familjer från ekonomisk utsatthet och

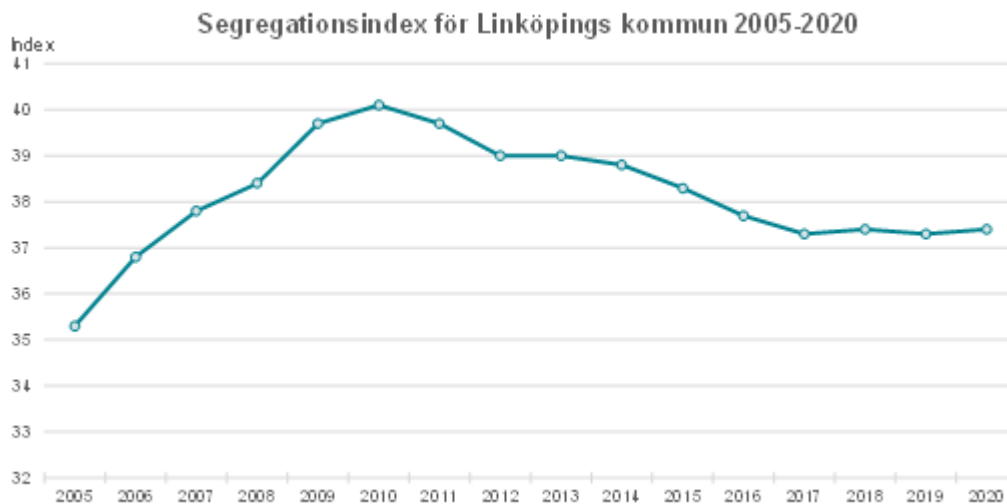
⁷¹ Trångboddhet enligt modifierad norm 3. Fler än en boende per rum är trångbott, kök och ett rum (vardagsrum) oräknat. Modifieringen består av att ensamboende personer ej kan vara trångbodda.

⁷² Barn och unga under coronapandemin, IFAU (Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering), 2021

⁷³ SCB, Gymnasieelevers boendestruktur 2020

fattigdom - har en skyddande effekt på barn.⁷⁴ Av detta skäl blir det viktigt med ett tydligt barnperspektiv vid insatser för att hantera pandemins direkta eller indirekta konsekvenser.

Vad det gäller boendesegregation noterades, efter flera år av minskning, en svag ökning 2017. Utvecklingen har sedan 2017 legat tämligen stabilt.

Källa: Analys och Utredning, Linköpings kommun

Hushåll med försörjningsstöd ökar

Arbetsinkomsten är det största inkomstslaget för de allra flesta hushåll. En svag anknytning till arbetsmarknaden är den enskilt viktigaste förklaringen till varför en del hushåll har låga inkomster. Detta gäller också i Linköping, där den vanligaste biståndorsaken är arbetslöshet samt arbetshinder av olika skäl. Linköping ligger sedan flera år tillbaka på höga nivåer avseende långvarigt ekonomiskt bistånd.

Under 2020 ökade antalet hushåll med försörjningsstöd till att omfatta ca 3 360 aktuella ärenden i snitt per månad. Under 2019 var motsvarande siffra 3 200. Även långvarigt ekonomiskt bistånd ökade något. Antalet hushåll som varit aktuella under minst två år uppgick i snitt till ca 1510 hushåll att jämföra med 1450 2019.⁷⁵

När gruppen utanför den reguljära arbetsmarknaden nu ökar påverkar detta försörjningsstödet utveckling. Med pandemins effekter i beaktande finns det inga externa faktorer som talar för ett trendbrott - det omvända, dvs en ökning, är snarare att vänta. Detta innebär också en påtaglig risk för att det långvariga försörjningsstödet ökar från en - i ett riskperspektiv - redan hög nivå.

⁷⁴ Barn och unga under coronapandemin, IFAU, 2021

⁷⁵ Social- och omsorgsförvaltningen, Linköpings kommun

Risk för ökad utsatthet bland barn och unga

BRIS konstaterar i sin årsrapport att pandemin förstärkt barns utsatthet - inte minst för de barn som redan innan pandemin befann sig i en utsatt situation. Samtal från barn om psykiska besvär - såsom nedstämdhet etc - har ökat kraftigt. Detta är väntat vid en långvarig kris, men BRIS lyfter att många barns stödbehov hamnat i skuggan av pandemin.

BRIS noterar också en väsentlig ökning av samtal kring familjekonflikter. I rapporten hänvisas till internationella studier som visar att risk för våld mot barn ökat under pandemin.

I rapporten skriver BRIS också att flera svenska kommuner rapporterar om en ökad psykisk ohälsa hos gymnasieelever kopplat till vårens distansundervisning. Studier från andra länder kring skolstängningar visar att förekomsten av depression och självmordstankar ökar.⁷⁶

För egen del noterar BRIS ingen ökning av samtal kring självmord. Omfattningen är oförändrad jämfört med 2019. Data från Socialstyrelsen för första halvåret 2020 indikerar heller ingen förändring gällande suicidförsök för befolkningen i sin helhet jämfört med innan pandemin.⁷⁷

Tendenser till ökat tryck på sociala barn- och ungdomsvården

I en ny studie från Socialstyrelsen framgår att orosanmälningar till socialtjänsten ökat med 5 procent under pandemin. Det finns stora lokala variationer och Socialtjänsten ser generellt andra orsaker bakom ökningen än sådant som direkt kan härledas till pandemin. Vissa ökningarna kopplas dock till pandemin. Ofta berör detta barn i redan utsatta familjer samt barn i socioekonomiskt utsatta områden.⁷⁸

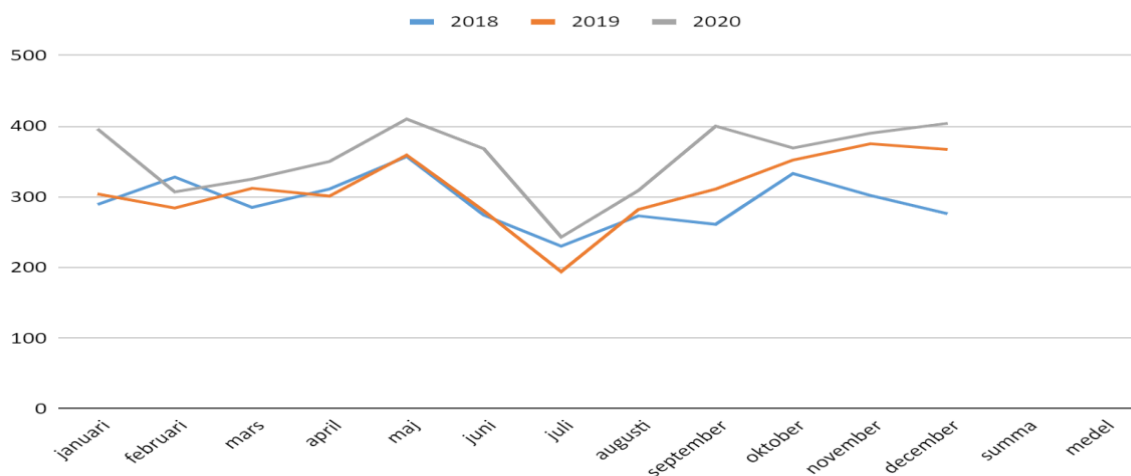
Även i Linköping noterar Social- och omsorgsförvaltningen ett ökat tryck, både vad det gäller antal anmälningar och antal ärenden på sociala barn- och ungdomsvården. Ökningen gäller ärenden för personer som inte fyllt 18 år. Ökningen syns dock från oktober 2019, dvs innan pandemins utbrott.

⁷⁶ BRIS, Första året med pandemin, om barns mående och utsatthet, årsrapport 2020

⁷⁷ Socialstyrelsen, Dödsorsaker första halvåret 2020

⁷⁸ Socialstyrelsen, Effekter av Covid-19 på anmälningar gällande barn till socialtjänsten. Studien omfattade 56 kommuner och stadsdelar.

Orosanmälningar, 0-17 år, Linköpings kommun

Källa: Social- och omsorgskontoret, Linköpings kommun

Ingen ökning bland vuxna

För personer som hunnit nå myndighetsåldern minskar antalet ärenden under 2020.

Detta gäller även ärenden kopplat till våldsutsatthet för vuxna, där en liten minskning jämfört med 2019 noteras.⁷⁹

⁷⁹ Social- och omsorgsförvaltningen, Linköpings kommun

Nuläges- och trendrapport framtagen av
Kommunledningsförvaltningen
i februari 2021

